

Svetilište u Starom i Novom savezu

UVOD

Hristova smrt i uskrsnuće iz groba u samom su srcu plana spasenja. Golgota je bila konačni Božji odgovor na ljudsku sudbinu. Hristova je žrtva opisana kao „jedanput zauvijek“ (Jev. 10:10), koja važi „zauvijek“ pa je prema tome neponovljiva (stih 12). Krstu ne možemo dodati ništa što bi nadopunilo njegovu moć pomirenja i okajanja. Isus, koji je u svom životu bio pobjednik nad kušačem (Mat. 4:1-11; Jev. 4:15), došao je da uništi đavolska djela (1. Jov. 3:8). Njegova pobjeda nad silama zla omogućuje ostvarenje naše pobjede nad grijehom (Otk. 12:11), kao i konačno uklanjanje zla iz našeg svijeta (Otk. 20:9-15). Isticanje konačnosti Hristove smrti pomirenja u Novom savezu navelo je mnoge na zaključak da je Njegovo djelovanje za naše spasenje završilo s krstom. Ovo zahtijeva detaljnije objašnjenje.

Nakon što je na zemlji dovršio djelo zbog kojega je došao (Jvn. 17:4,5; 19:30), Hrist „je uzet na nebo“ (Djela 1:11) „da može u potpunosti spasti one koji kroz njega pristupaju Bogu“ (Jev. 7:25), sve do svog drugog dolaska, „a to neće biti zato da bi opet uklanjao grijeh, vidjeće ga oni koji ga željno očekuju da bi dobili spasenje“ (Jev. 9:28). Između ova dva pola, krsta i slavnog Gospodnjeg povratka, Hrist je kraljevski sveštenik, „koji služi za ljude na svetom mjestu i u pravom hramu koji je podigao Gospod, a ne čovjek“ (Jev. 8:2), zastupnik (1. Jov. 2:1) i posrednik za one koji vjeruju u Njega (Rim. 8:34). Kao naš veliki sveštenik Hrist služi zaslugama svoje žrtve onima koji Mu dolaze, što je isto tako bitno za naše spasenje kao Njegova posrednička smrt.

Sveštenska služba našeg nebeskog velikog sveštenika prikazana je u starosaveznom žrtvenom sistemu, posebno onako kako je

viđena u hebrejskom Svetilištu, načinjenom prema „uzoru“ kojega je Bog pokazao Mojsiju (Izl. 25:9), a ukazivao je na nebesko Svetilište. Iz tog razloga proučavanje Svetilišta i službi u njemu ne samo što pojašnjava značenje izvedenih obreda, već osvjetljava i Hristovu nebesku službu.

I. STAROSAVEZNI ŽRTVENI SISTEM

Pri istraživanju bogatstva i dubine biblijske doktrine o Hristovom sveštenstvu moramo imati na umu svjedočenje i Starog i Novog saveza. Za hrišćane oba saveza predstavljaju nedjeljivu cjelinu božanske objave. Postoji samo jedan Autor Svetog pisma koji se u prošlosti otkrio različitim načinima i koji nam je sada govorio preko Sina (Jev. 1:1,2). Jedinstvo otkrivenja nagoviješteno je naglašavanjem jednog Spasitelja. Sam Isus je objasnio da Pisma „svjedoče za mene“ (Jvn. 5:36) i da je Mojsije pisao o Njemu (st. 46). Na putu za Emaus Hrist je dvojici učenika otvorio Pismo, i „počevši od Mojsija i svih Proroka, protumačio im je ono što je pisano o njemu u svim Pismima“ (Luka 24:27). Sveto pismo svjedoči o samo jednom vječnom spasiteljskom jevanđelju (Otk. 14:6), koje je objavljeno Izraelu kao i nama (Jev. 4:2). U Starom savezu Bog je svom narodu objavio Radosnu vijest preko mesijanskih proročanstava, simbola i uzoraka. Stoga ćemo, u nastojanju da razumijemo djelo našega Gospoda, obratiti pažnju na oba saveza; oni se međusobno osvjetljavaju.

A. Žrtveni sistem u doba patrijaraha

Žrtve pripadaju samoj infrastrukturi biblijske teologije i religije. Zanimljivo je da nigdje u Starom savezu nije izričito objašnjeno porijeklo žrtava. Kad su spomenute prvi put, za njih nije naveden neki poseban razlog i nije spomenuto njihovo porijeklo (Post. 4:2-5). U kasnijim izvještajima podrazumijeva se značenje žrtava, ali o njima nema otvorene rasprave.

1. Porijeklo žrtvenog sistema

Žrtveni sistem Starog saveza nastao je neposredno nakon pada u grijeh. U Edenu se sam Gospod otkrio kao Otkupitelj ljudskog roda. Kazna vječne smrti nije odmah primijenjena na Adama i Evu, jer je Gospod osigurao sredstvo otkupljenja kojim će učiniti kraj zmiji, đavolu i njegovim djelima (Post. 3:15; ref. Rim. 16:20; Jev. 2:14). Božji milosrdni čin, kojim je Adamu i Evi obezbijedio odjeću od krzna, bio je u stvari obećanje otkupljenja; kad tekst u Postanju 3:21 stavimo u njegov teološki kontekst, razumljiva smrt životinje postaje žrtveni čin. Nakon učinjenog grijeha Adam i Eva su trebali iskusiti konačnu smrt (Post. 2:17). Iznenaduje što im je život bio pošteđen. No upravo u situaciji kad im je život bio ugrožen, nastupila je smrt jedne životinje. Smrtna kazna nije izvršena nad njima već na životinji. Smrt životinje osigurala je sredstvo za obnovu njihove zajednice s Gospodom. Iz smrti su proizašli nada i obnovljenje. To što je Bog načinio njihovu odjeću i obukao prvi par pokazuje da je On za njih učinio ono što oni za sebe same nisu mogli učiniti. Milostivo im je omogućio da mu pristupe i žive u Njegovoj blizini. Isti ovi koncepti pripadaju teologiji Svetilišta i njegovoj službi kasnije u Starom savezu. Ono što je nagoviješteno u Postanju 3, postalo je cjelovito teološko tijelo ideja u izraelskom žrtvenom sistemu. Adam i Eva su već imali blagoslova od Hristove žrtve.

2. Opšte karakteristike tog sistema

U izvještajima o patrijarsima bogoslužjenje i žrtva su nerazdvojivi. Mjesto bogoslužjenja prepoznavalo se po žrtveniku (Post. 8:20; 12:7; 26:25). U Postanju je spomenuto više žrtava i/ili žrtvenih djela, ali čini se da je najuobičajenija bila žrtva paljenica (Post. 8:20; 22:3,7). Međutim u Postanju 35:14 spominje se i ljevanica. Izraz „sveštenik“ prvi put se koristi u Postanju 14:18 da obilježi Melhisedeka, salimskog kralja koji je poštovao „Boga Najvišega“. Abram ga je davanjem desetka priznao zakonitim sveštenikom.

Kao sveštenik Melhisedek je primio desetak i blagoslovio patrijarha.

3. Posebne žrtve

(a) **Kainova i Abelova žrtva.** Većina žrtava u izvještaju o patrijarsima bila je krvna. Značajni izuzetak čini žrtva koju je prinio Kain (Post. 4:3). Prema Jevrejima 11:4, Abel je svoju žrtvu prinio vjerom i Bog ju je prihvatio. Kainova žrtva nije bila izraz Plana spasenja već individualnih pogleda. Abelova vjera u Hristovu žrtvu pomirenja pokazala se u neupitnoj poslušnosti. Žrtva koju je Abel prinio osvjetljava značenje žrtve. Prinošenje žrtve zahtijevalo je kombinaciju odgovarajućeg unutrašnjeg stava i poslušnosti vanjskim ritualima. Kad god je Bog primio neku žrtvu, primao je i onoga koji ju je prinio. Zato je žrtva bila sredstvo kojim je čovjek čuvao zajednicu s Bogom (Post. 4:7).

(b) **Nojeva žrtva.** Sledeće spominjanje žrtvovanja nalazimo u Postanju 8:20. Poslije potopa Noje je prinio Gospodu žrtve paljenice. Kontekst pokazuje da su ove žrtve bile izraz zahvalnosti za veliku Božju brigu o Noju i njegovoj porodici. Čini se da je tu prisutna i ideja okajanja. Izvještaj kaže da je Bog „osjetio ugodan miris“; prihvatio je žrtvu i odlučio da više neće uništiti sve živo (st. 21). Prihvatanjem žrtve Bog se obvezao da će obnoviti i sačuvati zajednicu s čovječanstvom.

(c) **Abramova žrtva (Post. 22).** Bog je iskušao Abrama kad je tražio da prinese Isaka na žrtvu paljenicu (st. 1,2). Tako je Abram imao priliku pokazati pravu snagu svoje vjere. Bog se umiješao i Isaku spasio život te time završio kušnju. No izvještaj ovdje ne završava. Bog se postarao za ovna kojega će žrtvovati umjesto Isaka. Da bi se sačuvao Isakov život i zajednica između Boga i Abrama bila je potrebna smrt žrtve. Postanje 20 i 21 opisuje Abrama kao čovjeka koji nije uvijek hodio neporočno pred Gospodom. Lagao je tvrdeći da mu Sara nije žena (Post. 12:10-20; 20:1-18) i nije čekao da Gospod ispuni obećanje o sinu (Post. 21:1-7).

No Bog je od njega tražio da se pomoli za kralja i preko Sare dao mu sina. Činilo se da Bog toleriše Abramov grijeh. Nesaglasnost između Boga koji osuđuje grijeh, a ipak se kao oruđem služi čovjekom koji je prekršio savez, riješeno je u Postanju 22. Bog je bio spreman povući svoje obećanje patrijarhu; time bi ga ostavio bez budućnosti i savezu bi bio kraj. No kad je Abram svojom vjerom pokazao da mu je stalo do obnove saveznog odnosa s Bogom, Gospod se postarao za žrtvu potrebnu za okajanje njegovog grijeha i obnovu njegove budućnosti (Post. 22:15-19). Kasnije je na brdu Moriiji, gdje je žrtva prinesena, sagrađen hram. Brdo je simbolično nazvano „Gospod će se postarati“ (st. 14) kao svjedočanstvo onoga što je Bog učinio za Abrama. Biblijski pisac dodaje: „Zato se danas obično kaže: ‘Na svom brdu Gospod će se postarati za ono što je potrebno’“, što pokazuje da je narod Abramovo iskustvo primijenio na sebe. Kad god su uzlazili na to Jehovino brdo i oni su vjerovali da će se pobrinuti za njihovu zamjenu. Razumjeli su da spasenje dolazi od Gospoda koji donosi izbavljenje posredničkom žrtvom (vidi Isaija 53).

B. Izraelski žrtveni sistem

Knjiga o Izlasku uvodi izraelsko Svetilište kao središte bogo-služnja, posredovanja i žrtve. U njoj su opisani sam šator i namještaj ovog jedinstvenog mjesta. U knjizi takođe nalazimo upute o posvećenju sveštenika i ona sadrži neke od najvažnijih teoloških ideja vezanih uz Svetilište. Knjiga Levitskog zakona daje pojedinsti o žrtvenom sistemu, službama u Svetilištu i praznicima.

1. Izraelsko Svetilište

Arhitektonski nacrt ove građevine bio je jednostavan: prva prostorije je bila „Svetinja“ (Izl. 28:29), a druga „Svetinja nad svetinjama“. Dvorište Svetilišta, s ulazom s istočne strane, bilo je zaštićeno zastorom. I ulaz u Svetilište bio je zaštićen zastorom, obješenom na pet stupčića od bagremova drveta, zlatom obloženih,

postavljenih na bakrena podnožja (27:17). Oba odjeljenja u samom Svetilištu bila su podijeljena zavjesom bogato izvezenom likovima heruvima, koja je visila na četiri drvena stuba, zlatom obložena (26:31-33). Zidove Svetilišta činili su drveni okviri presvučeni zlatom, postavljeni na srebrna podnožja (26:15-30), a bili su zaštićeni s četiri šatorska pokrivača (26:1-14).

U dvorištu se nalazio *žrtvenik* s rogom na svakom uglu (Izl. 27:1-8). U cijelom Starom savezu ovaj je žrtvenik bio povezan s Gospodnjom prisutnošću; preko njega su Izraelci imali pristup Njemu (Ps. 43:4). Umivaonik između žrtvenika i ulaza u Svetinju (Izl. 30:17-21) služio je sveštenicima za pranje nogu i ruku prije nego što bi služili kod žrtvenika ili ulazili u Svetilište (st. 20). Bio je to odgovarajući simbol duhovnog čišćenja od grijeha (ref. Djela 22:16; Efes. 5:26; 1. Kor. 6:11).

U samoj Svetinji nalazio se *sto* (Izl. 25:23-30). Na njemu je stajalo dvanaest pogača, vino i kad. Oni su podsjećali Izrael da se Bog brinuo za njihov svagdašnji hljeb i da će svakako osigurati i „hljeb života“ (Jvn. 6:48-51). Nasuprot stolu na južnoj strani nalazio se *svijećnjak*, načinjen od čistoga zlata i ukrašen čašama u obliku bademova cvijeta. Njihov oblik – središnji krak s po tri kraka na svakoj strani (Izl. 25:31-40) – i upotreba cvjetnih pojmova ukazuje na stilizovano stablo života. Zaharija povezuje svijećnjak s Božjom sveprisutnošću (Zah. 4:11) i snagom Gospodnjeg Duha (st. 6). U Novom savezu Hrist je svjetlo svijetu (Jvn. 8:12). *Kadi-oni žrtvenik*, stavljen ispred zastora, imao je na svakom uglu po rog (Izl. 30:1-10). Na njemu se dvaput dnevno prinosiso kad pred Gospodom, što je predstavljalo uzdizanje molitava Bogu (ref. Ps. 141:2). Prema Novom savezu Hristove zasluge su miris koji naše molitve čini prihvatljivima pred Gospodom (Efes. 5:2; Otk. 5:8; 8:3,4).

Kovčeg saveza, smješten u Svetinju nad svetinjama, bio je drveni sanduk iznutra i izvana presvučen zlatom (Izl. 25:10-22).

Bog je naložio Mojsiju da u njega stavi ploče Deset Uputa (st. 16). Pokrivala ga je tanka zlatna ploča, nazvana „Pomirilište“. Na tom poklopcu stajala su dva heruvima licem okrenuti jedan prema drugome. Između tih heruvima javljala se Božja slava, jamčeći oprost grešnicima koji se kaju. Kovčeg je simbolizovao Božju prisutnost u Njegovom narodu. Tu je Bog otkrivao svoju volju Izraelu (st. 22). Tu je pokazivao spremnost da izvrši pomirenje za grijehe svog naroda. Tu je bila simbolizovana Božja prisutnost kao izraelskog kralja i vođe, koji brine i skrbi za svoj narod (1. Sam. 4:3; Ps. 80:2; 99:1).

2. Sveštenstvo

Bog je očito namjeravao imati predstavnike iz svih izraelskih plemena da služe u Svetilištu, ali tokom događaja sa zlatnim teleotom pod Sinajem samo je Levijevo pleme ostalo vjerno Gospodu. Zato su umjesto prvorođenaca u Izraelu za službu u Svetilištu izabrani leviti (Izl. 32:25-29; Br. 3:11-13; 8:16-18). Sveštenstvo je postalo nasledno, pripadajući isključivo Aronovoj porodici (Br. 18:6,7), dok je ostatak plemena služio u obavljanju ostalih poslova u Svetilištu. Odgovornosti sveštenika su bile mnogostruke i različite, ali njihov glavni zadatak je bila vjerske naravi: da budu posrednici između Boga i Njegovog naroda.

(a) Božji predstavnici pred narodom. Narod su podučavali Tori – Božjim uputama za naciju (Pnz. 33:10; Lev. 10:11). Usko vezana uz ovo bila je sveštentička dužnost da otkrivaju Božju volju onima koji su tražili božansko vođstvo, posebno preko Urima i Tumima (Br. 27:21), dva draga kamena stavljena na oplećak velikog sveštenika, preko kojih je Bog davao odgovore na pitanja. Sveštenici su djelovali i kao sudije u Svetilištu. Zapravo je vrhovni sud zemlje djelovao u središnjem Svetilištu (Pnz. 21:5; 17:8-13). Osim toga sveštenici su bili zaduženi za blagosiljanje naroda u Božje ime (Br. 6:22-27; Pnz. 10:8).

(b) Predstavnici naroda pred Bogom. Ovo je bilo

simbolično prikazano dvjema kamenovima stavljenim na ramena oplećka velikog sveštenika. Na svakome od njih bilo je urezano po šest imena izraelskih plemena (Izl. 28:9-12). Istu funkciju imali su i dvanaest dragih kamenova na sveštenikovom naprsniku (st. 29). Preko sveštenika narod je mogao pristupiti Bogu. No posrednička uloga sveštenika dosegla je vrhunac značaja u žrtvenom sistemu. Tokom svakidašnjih službi (*tamid*) sveštenici su obavljali nekoliko važnih obreda. Na žrtvenik za paljenice prinosili su jednu žrtvu u jutro, a drugu uveče (Lev. 6:9,12,13; Br. 28:3-8). Kao dio *tamida* veliki sveštenik je ulazio u Svetinju da pred Gospodom pali svjetiljke i tamjan (Izl. 30:7,8). Sveštenik je prinosio žrtve koje su Izraelci donosili da za njih izvrši pomirenje (Lev. 1:5-9; 4:25,26). Veliki sveštenik je služio kad se žrtvovalo za zajednicu (st. 1-21). Kao predstavnik naroda pred Bogom smio je jednom godišnje ući u Svetinju nad svetinjama. Na Dan pomirenja vršio je posebne obrede da očisti Svetilište od Izraelovih grijeha i nečistoća, čime je svakidašnje čišćenje učinio konačnim (Lev. 16; 23:26-32). Dužnosti sveštenika i prvosveštenika simbolično su ukazivale na Hrista kao našeg posrednika pred Ocem.

Leviti su pomagali sveštenicima (Br. 18:1,5). Ujedno su čuvali Svetilište (Br. 1:53; 3:38). Njihov glavni zadatak bio je rastavljanje, prenošenje i sastavljanje Svetilišta (Br. 1:48-54). Međutim, oni nisu sudjelovali u sveštenečkim funkcijama (Br. 18:3).

3. Žrtve i prinosi

Duhovne potrebe Izraelaca zadovoljavane su prvenstveno pomoću žrtvenog sistema koji im je dopuštao da iskažu svoje posvećenje i poštovanje, svoje najdublje osjećaje i potrebe. Svaka je žrtva imala posebno značenje.

Žrtva paljenica spaljivala se cijela na žrtveniku. Osoba koja ju je prinosila položila bi ruku na glavu žrtvi (Lev. 1:4) i pripremila je za sveštenika da izvrši krvni obred i žrtvu stavi na žrtvenik. Ova žrtva je mogla biti savezna ili dragovoljni dar (Lev. 22:17-19). Bila

je takođe i žrtva pomirenja kojom je prinosilac bio prihvaćen pred Gospodom; u 1. Samuelovoj 13:12 žrtva paljenica je bila povezana s idejom „umiloštenja Jehove“, što je fraza koja se često koristila kad se radilo o Božjoj srdžbi ili nezadovoljstvu (Izl. 32:11; 1. Kralj. 13:6 – „umilostivi Jehovu“). Zato se žrtva paljenica pojavljuje u kontekstu pomirenja. Ona je bila izraz štovanja, zahvalnosti, zahvaljivanja, radosti i potpunog posvećenja onoga koji je žrtvo-
vao Bogu. Budući da je pojedinac imao stalnu potrebu za oprostjenjem, ona je bila i sredstvo pomirenja.

Žrtva pomirnica bila je dragovoljna žrtva prinesena kao zahvalnica, zavjetnica ili iz slobodne volje (Lev. 7:11-18). Ta je žrtva bila prigoda za radost (vidi 1. Sam. 11:14,15; 1. Kralj. 8:63) i služila je jačanju saveza zajedništvom s Bogom i drugim Izraelcima (Pnz. 27:7). Veći dio mesa davao se prinosiocu žrtve koji ga je s porodicama i prijateljima jeo pred Gospodom (Lev 7:15). Dio tog mesa pripadao je svešteniku (7:32-34). Polaganje ruku i krvni obred pokazuju da je i ova žrtva imala funkciju pomirenja (Ezek. 45:15,17).

Žrtva zbog grijeha bila je žrtva za uklanjanje grijeha. Jedna vrsta se prinosila kad su sveštenik ili zajednica nenamjerno sagriješili (Lev. 4:1-21), a druga kad je pojedinac iz naroda nepromišljeno sagriješio (st. 27-31). Postupak za svaku od njih nešto se razlikovao. Kad je sveštenik prinosio žrtvu, trebalo je škropiti krvlju u Svetilištu, a nešto krvi stavljano je na rogove kadionog žrtvenika. Ostatak krvi trebalo je prolići podno žrtvenika za žrtve paljenice, a meso žrtve se spaljivalo izvan Svetilišta. U slučaju pojedinca iz naroda nešto je krvi stavljano na rogove žrtvenika za žrtve paljenice, a ostatak izliven podno žrtvenika. Nešto mesa je jeo je sveštenik. Ovo je bila žrtva za pomirenje u slučaju nepromišljenog kršenja zakona saveza.

Prema Levitskom zakoniku 5:1-6 ova je žrtva bila pomirnica i za namjerno kršenje Božje volje, jer su navedeni grijesi namjerni.

Nepromišljeno učinjen grijeh nije bio isključen iz pomirničke funkcije žrtvenog sistema. Samo se grijesi učinjeni hotimice nisu praštali, jer se prestupnik potpuno odvojio od Gospoda (Br. 15:30). U sažetku, žrtva zbog grijeha izvršila je pomirenje za nepromišljene grijeha koji su čovjeka okaljali moralno, etički i obredno. Ona se ticala i promišljenih grijeha ako je pojedinac pokazao spremnost da otkrije loš postupak, neki grijeh ili stanje onečišćenja. Ova žrtva je rješavala problem moralne i obredne nečistoće.

Žrtva za prestup oslobađala je pojedinca od krivice koja je pred Gospodom izazvana nehotičnim ogrješenjem o svete stvari i u slučaju da je pogriješio ne znajući (Lev. 5:15,17; Br. 6:12). Gospod je dopuštao grešniku da prinese žrtvu za prestup kako bi vratio mir duši. Bilo je potrebno prinijeti žrtvu za prestup za pomirenje promišljenog grijeha kad bi ko oštetiio ili prisvojio tuđe vlasništvo (Br. 5:5-8) i u slučaju polnog odnosa sa zaručenom djevojkom sluškinjom (Lev. 19:20-22). Kad god je bilo moguće, uz žrtvu se zahtijevao i povraćaj i naknada. Postupak za ovu žrtvu bio je isti kao i za žrtvu zbog grijeha (Lev. 7:7). Jedina je razlika bila u tome što se krvlju škropilo „sve strane žrtvenika“ (st. 2) i njome se nisu pomazivali rogovi. Ovom je žrtvom izvršen obred pomirenja za grešnika koji se kajao (Lev. 5:18).

Žrtva prinosnica bila je nekrvna žrtva. Ova je žrtva pratila svaku žrtvu paljenicu i sastojala se od žitnog zrna ili brašna, ulja i tamjana (Br. 15:3-11). Žrtva od pića načinjenog od grožđa vjerovatno se izlivala podno žrtvenika za žrtve paljenice. Kao žrtva zemaljskih plodova bila je priznanje Božje milostive brige. Mogla je isto tako biti izraz voljnosti pojedinca da sačuva savezni odnos s Gospodom (Lev. 2:13).

Različite vrste pokazuju da je žrtveni sistem obuhvatio sve duhovne potrebe Izraela. Neke su bile prvenstveno pomirbenog karaktera, kao što su žrtve za grijeh i za prestup. Druge nisu isticale pomirenje, premda su vršile pomirenje za pojedinca (npr. različite

vrste mirotvornih žrtava). Žrtvenim sistemom izražavani su poštovanje, posvećenje, zahvaljivanje, radost, pobožnost, zajedništvo, zajednica, odanost savezu, pomirenje i mnogo toga. U svaku je žrtvu bio uključen element pomirenja, što je kazivalo da bez njega Gospod nije prihvatao nikakav dar što su ga ljudi donijeli. Teološko bogatstvo izraelskog žrtvenog sistema simbolički je ukazivalo na beskonačnu vrijednost i djelotvornost Hristove žrtvene smrti.

C. Funkcionisanje starosaveznog žrtvenog sistema

Da bismo bolje razumjeli tipološki značaj Svetilišta i njegov doprinos razumijevanju Hristove službe prvosveštenika, moramo u pojedinostima proučiti različite funkcije Svetilišta.

1. Teološki elementi izraelskog Svetilišta

Božji zahtjev za izgradnju svetilišta među Izraelcima došao je nakon njihova izlaska iz Egipta i saveza koji su učinili s Bogom (Izl. 25:8). To nagovještava da pristupu Svetilištu prethodi otkupljenje, jer samo otkupljeni koji su stupili u savezni odnos s Bogom mogu u potpunosti uživati zajednicu s Njim. Svetilište je u izvjesnom smislu pokušaj obnove stanja prisne zajednice s Bogom.

(a) Mjesto sastanka. Svetilište je mjesto na kojem se sastaju Bog i ljudi. Njegovo ime, „Šator od sastanka“, pokazuje njegovu funkciju: da osigura mjesto na kojem se Bog i Njegov narod mogu sastajati (Izl. 40:32). U knjizi Izlaska važna je ideja sastajanja s Bogom. Bog je preko Mojsija zakazao sastanak s Izraelcima na Sinaju (Izl. 3:12). Putovali su do te gore, pripremljeni za sastanak (Izl. 19:10,11), i treći su dan sreli Gospoda (st. 18). Sinaj je postao prvo izraelsko svetilište (19:12; 24:2-5,12). Prvo Svetilište bilo je nastavak doživljaja na Sinaju, mjesto na kojem se Bog sastaje sa svojim narodom (Izl. 29:43; Ps. 68:18).

(b) Središte božanskog otkrivenja. Na Sinaju je Bog otkrio svoju slavu (Izl. 24:16,17); ona će kasnije prebivati u Svetilištu (Izl. 40:34,35). Ova slava nije bila samo sjaj Njegove prisutnosti

(Izl. 24:17), već posebna tajna Njegove osobe. Neprobojan sjaj Njegove slave svjedoči o Njegovoj imanentnosti i transcendentnosti (Izl. 33:18-23). Bog je iz Svetilišta nastavio otkrivati svoju volju narodu. Deset Uputa, što ih je Bog objavio sa Sinaja (Izl. 20:1-17), sada su objavljujane iz Svetilišta (Izl. 25:22). Iz Svetilišta je Bog također otkrivao svoju moć kao kralj i sudija; Njegova vlast se protezala izvan izraelskih granica na čitav svijet (Izl. 15:17,18; 23:23; Amos 2:5). To što je bio prisutan u Svetilištu nije Ga ni u čemu ograničavalo.

(c) Središte bogoslužnja. Za Izraelce je sastajanje s Bogom u Svetilištu bio čin bogoslužnja (ref. Ps. 95:6). To je posebno bilo tačno za praznike kad su s radošću dolazili da hvale Boga (Ps. 68:25-27; 132:7). Izraelski narod je dolazio u Svetilište i sa svojim brigama i potrebama, nadajući se Božjem zaklonu i utjesi (Ps. 43:2,4,5). Ponekad su dolazili da priznaju svoj grijeh, tražeći od Gospoda oprostjenje da bi se mogli ubrojiti među pravedne (Ps. 32:1,2,5,11). Tu su primali blagoslov i pravednost od Gospoda (Ps. 24:3-5).

(d) Mjesto pristupa nebeskom Svetilištu. Prema Izlasku 25:9 Svetilište je bilo sagrađeno po „prikazu“ koji je Gospod pokazao Mojsiju na gori Sinaju (25:40). Ovaj koncept zahtijeva proučavanje jer osvjetljava pravu narav izraelskog Svetilišta. Imenica *tabnit* izvedena je od glagola „sagraditi“. U Starom savezu *tabnit* se odnosi na strukturu (Ps. 144:12), uzorak ili model za građevinu (2. Kralj. 16:10; 1. Dnev. 28:11-19), sliku nečega (Pnz. 4:16,18; Ps. 106:20; Isa. 44:13; Ezek. 8:10; 10:8) ili repliku (Još. 22:28). Obično opisuje trodimenzionalni predmet i u većini slučajeva pretpostavlja postojanje originala.

Pitanje je da li je *tabnit* u Izlasku 25:9 model koji ukazuje na nebesko Svetilište kao original. Ako je moguće pokazati da je u izraelskoj vjeri postojala svijest o postojanju nebeskog Svetilišta, upotreba riječi *tabnit* u Izlasku ukazivala bi na original. Stari savez

svjedoči da je iza zemaljskog Svetilišta postojala mnogo uzvišenija struktura, Božje prebivalište na nebesima. Ovo nebesko prebivalište pokazano je Mojsiju i ono je služilo kao model za Svetilište koje je trebao sagraditi. Tekstove o nebeskom Svetilištu nalazimo u Psalmima i proročkim knjigama. Psalmista potvrđuje da je Božji prijesto u Njegovom nebeskom Svetilištu (Ps. 11:4) i da iz svog nebeskog stana Gospod posmatra što se zbiva na zemlji (Ps. 33:13,14; 102:20; 113:5,6). Za Božje nebesko prebivalište uzeta je različita terminologija: „sveti Hram“ (Mih. 1:2; Hav. 2:20), „Hram“ (2. Sam. 22:7; Ps. 18:7), „Svetilište“ (Ps. 60:8; 150:1), „mjesto“ (Isa. 18:4; Mih. 1:3) i „Dom“ (Ps. 36:9). Budući da Bog prebiva na nebu, nije neobično da su „nebesa“ (*šamajim*) uzeta kao određište za Njegovo nebesko „Svetilište“ (Ps. 20:7; 102:20), mjesto „gdje prebivaš“ (1. Kralj. 8:39,43,49). Čak je i Božji prijesto uzet kao metonim za Njegovo nebesko Svetilište (Ps. 11:4; 93:2; Dan. 7:9). Ova su dva Svetilišta, nebesko i zemaljsko, tijesno povezana. Zemaljsko predstavlja mjesto pristupa nebeskome (Isa. 6:1-7). Djelotvornost izraelskog Svetilišta bila je određena njegovim odnosom s Božjim nebeskim hramom. Solomon je bio potpuno svjestan ove veze. Molio je da kad god se ko zakune u jerusalimskom Hramu, Bog čuje s neba i postupi (1. Kralj. 8:31,32); da kad god narod traži oprostjenje, On čuje s neba i oprostí im grijehe (st. 34; ref. 36,39,43). Djelotvornost obreda izvedenih u zemaljskom Svetilištu zavisila je o onome što se događalo u nebeskome.

Ovoj nebeskoj stvarnosti upućuje izraz *tabnit* u Izlasku 25:9,40. Budući da je zemaljsko Svetilište bilo načinjeno prema nebeskom, moguće je ukazati na izvjesne sličnosti među njima. Prije svega nagoviještena je funkcionalna sličnost. Nebesko Svetilište je mjesto u svemiru gdje se Bog sastaje sa svojim nebeskim stvorenjima. Solomon je pitao: „Ali da li će Bog zaista prebivati na zemlji?“ Njegov je iznenađujući odgovor glasio: „Gle, ni nebesa

ni nebo nad nebesima ne mogu te obuhvatiti, a kamoli ovaj dom koji sam sagradio!“ (1. Kralj. 8:27) Bog se ne može ograničiti prostorom, a ipak je pristao prebivati među svojim stvorenjima, ući u njihovu sferu djelovanja, prebivati na zemlji i na nebu da bi bio svima dostupan (st. 29,30).

Ovaj nebeski hram, sastajalište za Boga i Njegova stvorenja, jeste i središte bogopoštovanja. U njemu Ga Božji anđeli, Njegove nebeske vojske, i „sva djela njegova, na svakom mjestu vlasti njegove“ hvale kao Gospoda ustoličenog na nebesima (Ps. 103:19-22). Tu im On otkriva i svoju volju, koju oni slušaju i izvršuju (st. 20,21). Nebeski zbor Ga veliča jer je neuporediv (Ps. 89:6-8). Iz nebeskog Svetilišta Bog kontaktira sa svojim narodom na zemlji, ne samo slušajući njegove molitve, već i silazeći i izbavljajući ih od njihovih nevolja i tlačenja njihovih neprijatelja (Ps. 18:7,15-20; 20:3,7). Što je još važnije, iz svog prebivališta na nebu Bog daje oprostjenje svom narodu (1. Kralj. 8:30,34,49,50) i uči ga valjanom putu (st. 36).

Ako je nebesko služilo kao model za zemaljsko, onda mora postojati neka vrsta strukturalne veze između ova oba Svetilišta. Ovu sličnost ne treba definisati izrazima veličine ili materijala korišćenog u gradnji zemaljskog Svetilišta, već kao arhitektonski koncept građevine. Arhitektonski koncept može biti različitih oblika i veličina, ali osnovni koncept ostaje nepromijenjen. Dvo-djelna struktura zemaljskog Svetilišta ukazuje ne samo na dvo-djelno nebesko Svetilište, već i na dvije faze Hristove službe na tome mjestu. Naravno, nebesko Svetilište je beskrajno slavnije od zemaljskog. To se i očekuje od mjesta u svemiru koje sjedinjuje konačno s beskonačnim, Stvoritelja s Njegovim stvorenjima, Boga s onim što je stvorio.

2. Svetilište, Savez i priroda grijeha/nečistoće

(a) Savez i svetost. Božja narav je nezamislivo sveta (Lev. 19:2). Njegova svetost određuje Ga kao jedinstvenog i odvojenog

od svijeta grijeha i smrti koju ljudi doživljavaju. Uspostaviti s Bogom savezni odnos znači dobiti dopuštenje da sudjelujemo u Njegovoj svetosti (Izl. 19:6). Kad je Savez sklopljen, Mojsije je narodu pročitao Zakon i krvlju žrtve poškropio žrtvenik, što je bilo prikaz prisutnosti Boga i naroda (Izl. 24:5-8). Pozvao je narod na oponašanje Božje svetosti poslušnošću Njegovom saveznom Zakonu (Lev. 19:2; 20:7,8). Samo su grijeh i nečistoća mogli zaprijetiti ovom Savezu ili ga raskinuti.

(b) Grijeh i Savez. Rječnik za grijeh u Starom savezu je vrlo bogat. U odnosu na službe koje su se održavale u Svetilištu posebno su važna tri gledišta o grijehu. Prema prvom grijeh (pogreška, promašaj cilja) je propust izvršenja određene dužnosti, odnosno neposlušnost saveznom Zakonu (Lev. 4:2; Isa. 42:24). Prema drugom grijeh (bezakonje) je opako ili zlo djelo, iskrivljavanje onoga što je pravo (npr. Jov 33:27). Prema trećem, prava narav grijeha izražena je riječju *peša* (zločin, pobuna). Ovim izrazom je opisano kršenje saveza sklopljenog između dva naroda (2. Kralj. 1:1; 8:20,22). U teološkom smislu *peša* definiše grijeh kao pobunu protiv Saveza i Gospodara Saveza (Isa. 1:2; Jer. 3:13; Am. 2:4,6-8). *Peša* pokazuje da ljudi po svojoj naravi imaju duh koji se suproti Bogu. Budući da su se pobunili protiv Njega (Post. 3), grijeh je na tajanstven način utkan u ljudsku prirodu (Ps. 51:7; 143:2). Problem se nalazi u ljudskom srcu i odavde grijeh utiče u život (Jer. 11:8; 17:9; 18:12). Ovakvo isticanje nezavisnosti od Boga prekida savezni odnos.

(c) Nečistoća i Savez. Obredni propisi odnosili su se na suprotstavljene polove svetosti i nečistoće. Svetost je strana ljudima i stvorenju uopšte; ona pripada isključivo Bogu. On posvećuje predmete, mjesta, vrijeme, a na poseban način posvećuje svoj narod (Lev. 22:9,26). Rezultat nedoličnog kontakta između svetog i običnog je oskvrnjenje; kontakt između svetog/čistog i nečistog dovodi do zagađivanja. Nečistoća praktično prijete svemu: čak i

čisto može doći pod njenu vlast (Lev. 11:39).

Teološki rečeno „nečistoća“ je bila metaforma kojom je iskazana otuđenost Boga i ljudskih bića. Nečista osoba nije smjela doći u doticaj s drugim ljudima i bila je isključena iz Svetilišta. Takva osoba nije mogla održavati važne odnose i zbog toga je za društvo bila mrtva. Na ovaj je način Levitski zakonik nečistoću povezivao sa smrću i bolešću (Br. 6:6,7,11; Lev. 13; 14).

Nečista osoba zapravo je ulazila u područje smrti. Lišena društvenog kontakta sa saveznom zajednicom, kao i pristupa Gospodu u Svetilištu, postala je izopštenikom iz saveznog odnosa. Ovakvo razumijevanje nečistoće daje slutiti da su grijeh i nečistoća u biti sinonimi. Oboje nehotičnim ili hotimičnim kršenjem zakona Saveza prekidaju savezni odnos.

(d) Božje reagovanje na grijeh/nečistoću. Bog nije ravnodušan prema kršenju Saveza od strane svog naroda. Njegova briga za njihovu odanost zasniva se na činjenici da izvan saveznog odnosa vlada smrt. Iskorak od Saveza znači ulazak u područje smrti, nečistoće i otuđenosti od Boga. Onaj ko se odvaja od Boga izlaže se krivici i sam nosi svoje bezakonje (Lev. 4:3; 5:2-4). Izraz „nositi prestup/krivicu na sebi“ u Starom savezu koristi se u smislu „sam snosi posledice“ (Lev. 5:1,17; 17:16; 19:17; 20:17,20) i zato podliježe kazni (Lev. 7:20:21; 19:8). Kršenje zakona Saveza izaziva Božji gnjev (Lev. 26:28). Ovaj gnjev može uzeti oblik otkupiteljske kazne ili kaznene mjere (st. 14-26), ali može dovesti i do raskida saveznog odnosa (st. 27-33) i na kraju do smrti (ref. Lev 15:31; 18:24-28).

3. Rješenje problema grijeha

Rješenje problema grijeha među Izraelcima u biti se nije razlikovalo od onoga koje je postojalo u patrijarhalnom vjerskom sistemu. Bog je svom narodu želio oprostiti grijeh i to je pokazao žrtvenim sistemom. Svetilište je osiguravalo oprostjenje (Lev. 4:20) i očišćenje (Lev. 12:8) potrebno grešniku koji se kajao. Da

bi im bilo oprošteno, oni koji su nosili svoje grijehе priinjeli su žrtvu Gospodu (Lev. 5:5,6). Žrtveni sistem funkcionisao je u okviru određenom otkupljenjem i pravdom, u kome se ozbiljno pristupalo svakom kršenju Saveza. U tom okviru je oproštenje bilo božanski dar, manifestovanje Božje ljubavi. U suštini izraelski žrtveni sistem bio je Božji dar ljubavi narodu Saveza. Bog je Izraelcima dao mogućnost da krv žrtve upotrijebe kao sredstvo pomirenja (Lev. 17:11). U svojoj milosti dao je sveštenstvo Aronu i njegovim sinovima (Br. 18:7). Leviti, izabrani da pomažu Aronu, bili su Božji dar sveštenicima (st. 8,9).

Službe u Svetilištu ilustrovale su način na koji je Gospod rješavao problem grijehа. Ove službe su se sastojale od dva dijela: dnevnih obredа i godišnje službe na Dan pomirenja. Njihovo istraživanje pružice bolje razumijevanje Božjeg plana za konačno rješnje problema grijehа preko Hristа.

(a) Svakodnevne službe. Sveštenici su u prilog Božjem narodu svakog dana služili u predvorju i Svetinji Svetilišta. Dvаput dnevno prinošena je žrtva za sve (Izl. 29:38-42). Osim toga u Svetilište su dolazili grešnici koji su se kajali i donosili žrtve, tražeći pomirenje posredovanjem sveštenika. Različiti elementi vezani uz ove žrtve zaslužuju pažnju.

(1) Polaganje ruku. Na svaku životinju koja je trebala biti prinesena polagane su ruke, ali je samo u Levitskom zakoniku 16:21, gdje su grijeh i nečistoća prenošeni na jarca za Azazela, obred vezan isključivo uz prenošenje grijehа. Polaganje ruku vršilo se i prilikom neobrednih zbivanja da se izrazi misao prenosa, u nekim slučajevima zamjene (Lev. 24:14; Br. 8:10; 27:18-23). Dnevnim žrtvama je grešnik koji se kajao prenosio na žrtvu svoj grijeh/nečistoću. Ovaj obred, čini se, bar u nekim slučajevima bio je popraćen priznavanjem grijehа od strane pokajnika (Lev. 5:5,6; 16:21).

(2) Klanje životinje. Žrtvu je obično ubijao prestupnik, premdа je to ponekad činio i sveštenik (Lev. 1:14,15; 5:8). Nemoguće je

odvojiti grijeh i kaznu jedno od drugog. Grijeh se prenosio na žrtvu kao i kazna.

(3) *Obred jedenja mesa.* Prema propisima objavljenim u Levitskom zakoniku, dio mesa žrtve zbog grijeha pripadao je svešteniku koji ga je trebao jesti na svetom mjestu (Lev. 6:17,18,25,26; 7:6,7) Jedenjem mesa od žrtve sveštenik je ponio grijeh naroda i tako vršio pomirenje (Lev. 10:17). Ovaj zastupnički čin nije uticao na njegovu svetost. Grešnik je došao u Svetilište noseći grijeh, da bi ga prenio na žrtvu. Na kraju je sveštenik ponio taj grijeh i donio ga pred Gospoda te na taj način ostvario pomirenje za grešnika (Izl. 28:38). Kad god je sveštenik prinosiso žrtvu za svoj grijeh, nije mu bilo dopušteno jesti od njezina mesa. Nije mogao ponijeti svoj vlastiti grijeh, a da ne umre (Lev. 22:9).

(4) *Obred s krvlju.* Krv nekih žrtava sveštenik je prenosio u Svetinju i sedam puta njome škropio ispred zavjese (Lev. 4:6). Škropljenje je moglo označavati posvećenje (Izl. 29:21; Lev. 8:11) ili čišćenje (Lev. 14:7,51; 16:19; Br. 8:7). Kad god se meso nije jelo, krv se unosila u Svetinju, tako da su oba ova obreda bila naimjenska. Značenje je bilo isto: grijeh se donosio pred Gospoda, prenesen u Svetinju.

U Levitskom zakoniku 17:11 čitamo: „Jer duša tijela je u krvi i ja sam vam je odredio za oltar da se vrši pomirenje vaših duša, jer je krv ta koja vrši pomirenje.“ Bog je krvi žrtve namijenio funkciju pomirenja za narod, prihvatajući je u zamjenu za život osobe. Ovo tumačenje obreda s krvlju važi za sve krvne žrtve (st. 8). Pomirbena funkcija krvi kao života ograničena je u jedanaestom stihu na upotrebu na žrtveniku. Krv pripada isključivo Bogu i vraćanjem krvi žrtve Njemu na žrtvenik, grešnicima je bilo dopušteno da posredovanjem sveštenika svoje grijeh prenesu u Svetilište. Odnosno, za neko vrijeme Svetilište je prihvatilo njihov grijeh i krivicu. Bog je prihvatio žrtvu kao zamjenu za grešnika. U očekivanju konačne žrtve za grijeh, posrednička krv je vršila pomirenje i

okajanje za onoga koji ju je prinosio.

(5) *Pomiriteljska vrijednost svih žrtava*. Sve žrtve su imale pomirničku funkciju, ali je moć žrtve pomirenja bila određena krvnim obredom i onim što se događalo s mesom žrtve. Krvni obred žrtve zbog grijeha bio je složen jer je njegova primarna funkcija bila izvršiti pomirenje za grešnika. Krv žrtve za krivicu trebalo je zapljusnuti ili raspršiti sa strane žrtvenika za žrtve paljenice, a sveštenik je jeo meso. U krvnom obredu tražila se i naknada. Krv žrtve paljenice – žrtve s više namjena – zapljusnuta je sa strane žrtvenika, dok je na njemu cijela žrtva spaljena. Glavna funkcija žrtve pomirnice nije bilo pomirenje, ali je polaganje ruku i zapljuskivanje krvi na strane žrtvenika ukazivalo na element pomirenja.

Budući da su sve žrtve uspostavljale ili snažile dobre odnose između Boga i pojedinca, svaka žrtva je u nekoj mjeri imala pomirbenu funkciju. Više od ijedne druge knjige Starog saveza, Levitski zakonik pokazuje da su ljudi u suštini nečisti, nikad slobodni da sami pristupe Bogu. Svaka krvna žrtva je govorila o ovom egzistencijalnom problemu, čak i onda kad je primarna funkcija žrtve mogla biti nešto drugo osim pomirenja.

(6) *Svakodnevna žrtva paljenica*. Na žrtveniku je uvijek bila žrtva paljenica za izraelski narod (Izl. 29:38-42; Br. 28:3-8), pokazujući da je Bog, zahvaljujući žrtvovanju jagnjeta, svakodnevno prihvatao narod. Kao narod Izrael je zavisio o stalnoj pomirbenoj snazi ove žrtve.

(7) *Prenos i oskrvnjenost*. Ima smisla u činjenici da prenos grijeha, povezan sa svakodnevnom žrtvom, nije oskrvnio žrtvu, sveštenika ili Svetilište. Nezakonito kršenje svetosti Svetilišta predstavljalo je oskrvnuće, no u tom slučaju grešnik je morao umrijeti (ref. Lev. 15:31; 20:2,3; Br. 19:13). Grijeh se prenosio na žrtvu, na sveštenika i na Svetilište, ali su svi i dalje ostali sveti. Ovdje se susrećemo s paradoksom. Osoba koja je uzela meso žrtve zbog grijeha izvan logora da je spali, morala je prije povratka u tabor oprati

odjeću i okupati tijelo (Lev. 16:27,28). A ipak je tijelo žrtve, opisano kao „najsvetije“ (Lev. 6:17), bilo izvor oskvrnuća. Pepeo crvene junice (Br. 19:1-10) miješao se s vodom kojom se škropilo za čišćenje osobe koja je dotakla mrtvo tijelo (st. 11-13). No oskvrnila se osoba koja je škropila (st. 21). U ovom obredu bili su zajedno čistoća i nečistoća. Nešto se slično događalo s krvlju: u nekim slučajevima je bila izvor nečistoće (Lev. 12:7), a u drugima sredstvo čišćenja.

U kontekstu pomirenja su svetost i grijeh, život i smrt, čistoća i nečistoća povezani nerazumljivim, paradoksalnim odnosima. Gospod ih dovodi zajedno, a iz tog susreta pomirenje i oprostjenje izlaze kao pobjednici. Sveto sredstvo je došlo u dodir s nečistim i ostalo sveto, što predstavlja značajan prikaz buduće tajne Hristove žrtve (2. Kor. 5:21).

Svakodnevna služba pridonosila je rješenju problema grijeha svakodnevno osiguravajući pojedincu i narodu sredstvo pomirenja. Žrtvom i posredovanjem sveštenika grijeh pokajnika se prenosio na žrtvu. Bog je Izraelcima dopustio da Mu krv vrata na žrtvenik, posredstvom službe sveštenika, kao zamjenu za grešnikov život. Bog je preuzeo odgovornost za grijeh u smislu da je kroz opraštanje bio voljan ponijeti bezakonje, prestup (*peša*) i grijeh svog naroda (Izl. 34:7).

(b) Godišnja služba: Dan pomirenja. Jednom godišnje veliki sveštenik imao je pristup Svetinji nad svetinjama (Lev. 16). Tog dana je izraelska služba u Svetilištu dosegla vrhunac i konačni cilj. Cilj Dana pomirenja obuhvatao je više srodnih elemenata.

(1) Konačno čišćenje naroda. Svetilište je trebalo očistiti „zbog nečistoća Izraelovih sinova, zbog njihovih prestupa koje su počinili u svim svojim grijesima“ (st. 16; ref. 21:30,34). Nabrojavanje ovih izraza za grijeh ukazuje na svakovrsne grijehe, u značenju da grijesi za koje je vršeno pomirenje na Dan pomirenja nisu ograničeni ni na koju kategoriju zla. Obredi na Dan pomirenja očistili

su Svetilište i žrtvenike (Lev. 16:16,18; Izl. 30:10), ali su bili na blagoslov narodu zbog toga što je ovo čišćenje bilo konačno. Ovo je nagoviješteno u Levitskom zakoniku 16:33: „Neka izvrši obred očišćenja za sveto svetište, za šator od sastanka i za oltar; i za sveštenike i za cio zbor neka izvrši obred očišćenja.“ „Oskvrnjen“ prostor je bilo Svetilište, a pomirenje je bilo izvršeno za njegovo čišćenje. Budući da su svakodnevnom službom grijeh i nečistoća Izraelaca prenošeni u Svetilište, njihovo uklanjanje na Dan pomirenja učinilo je njihovo čišćenje konačnim.

(2) *Bog sudi Izraelu.* U Svetilištu je Bog djelovao kao sudija svom narodu. U Psalmima koji su se koristili u službama u hramu, Bog je često hvaljen kao sudija svom narodu i svijetu (Ps. 9:20). On je taj koji sudi Izraelu i pjesnik se ne boji Njegova suda (Ps. 7:8,9). Kao sudija Bog ispituje um i srce pravednih (st. 10; 139:1,23). Bog je taj koji na sudu opravdava pravednike (Ps. 17:2; 26:1,2; 35:24; 43:1).

Dan pomirenja bio je sveti sabor, dan kad se narod trebao poniziti i postiti (Lev. 23:27). Isti glagol (poniziti) nalazimo s postom u Isaiji 58:3,5, ali poniziti se značilo je vjerovatno više od posta (ref. Ps. 35:13). Postom je pojedinac izražavao zavisnost i potrebu za Bogom. Na Dan pomirenja su Izraelci osjećali i izražavali svoju zavisnost o Bogu i želju da sačuvaju savezni odnos s Gospodom, jer konačno očišćenje mogao je izvršiti samo On.

Taj dan bio je i dan odmora, obredni šabat u kojoj je bio zabranjen svaki rad (Lev. 16:31). Svi Izraelci trebali su se poniziti pred Gospodom, potpuno zavisni o Bogu i uzdržati se od svih svjetovnih poslova. Odmaranje naroda suprotno je aktivnosti prvosveštenika u Svetilištu. Dok su oni odmarali, on je pred Bogom služio za njih. Konačno čišćenje se nije moglo ostvariti njihovim djelovanjem, sveštenik će ga obaviti umjesto njih.

Istog dana je Gospod sudio Izraelcima. Ocjenjivao je da li su se ponizili pred Njim, da li su se stvarno oslanjali na Njegovu moć

očišćenja i opraštajuću milost (Lev. 23:29). On je takođe procjenjivao da li doista počivaju u Njemu (st. 30). Oni koji se nisu ponizili i nisu odmarali u Gospodu, bili su krivi i više nisu mogli biti dio Božjeg naroda (st. 30). Pojedinaac koji je ohološću i oslanjanjem na sebe odbacio Božju pomirujuću milost, nisu imali koristi od svakodnevne službe.

(3) *Opravdanje Boga i Njegovog Svetilišta.* Pomoću svakodnevne žrtve priznati grijesi grešnika koji su se pokajali prenošeni su u Božje Svetilište. Grijehu i nečistoći bilo je dopušteno da dođe pred samoga Boga samo da se za njih izvrši pomirenje. No ni grijesi za koje je učinjeno pomirenje nisu beskonačno mogli ostati u Božjem svetom stanu. Dokle god su tu ostali, rješenje problema grijeha nije bilo konačno. Dan pomirenja objavio je da svetost i grijeh, čistoća i nečistoća, nemaju ništa zajedničko. Grijeh i nečistoća bili su strani elementi koje je Bog privremeno pustio u svoju blizinu da bi sačuvao one koje je volio. No u odgovarajućem trenutku Bog će ispred sebe ukloniti njih i one koji su se odlučili poistovjetiti s grijehom/nečistoćom.

Na Dan pomirenja Bog je vratio grijeh/nečistoću njegovom pravom izvoru i začetniku. Drugi jarac za narod predstavljao je Azazela (Lev. 16:8). Premda značenje tog imena nije jasno, paralelizam između „za Gospoda“ i „za Azazela“ ukazuje na to da je Azazel bio osoba, vjerovatno demonska. Azazel se pojavljuje nakon što Aron završi čišćenje Svetilišta. Ovaj jarac ne sudjeluje u pomirbenim obredima Dana pomirenja. On je ponio sva bezakonja izraelskog naroda (st. 22). Ova fraza ne pokazuje da neko pobjedonosno nosi grijeh, jer samo na ovom mjestu frazi „odnijeti sve njihove prestupe“ slijedi odredište, „u pustu zemlju“. Ovaj izraz ne sadrži pomirbene tonove. Obred posvećen Azazelu bio je obred uklanjanja grijeha/nečistoće, a ne žrtveni čin.

Stavljanje grijeha/nečistoće na jarca koji predstavlja Azazela, ukazuje na demonsko porijeklo grijeha/nečistoće i vraćanje na

mjesto njegova porijekla. Ova demonska sila, koja uopšte ne predstavlja prijetnju za Gospoda, pod Njegovom je kontrolom. Dok Izrael počiva, Gospod otkriva svoju moć nad zlom i svim demon-skim snagama. Stoga je Dan pomirenja objava Božje suverenosti i nadmoći svetosti nad grijehom/nečistoćom tj. njihovim uzročni-cima i nosiocima. Ovo nesumnjivo ukazuje na ostvarenje Božjeg plana otkupljenja za ljudski rod po Hristu.

Svakodnevne i godišnje službe u izraelskom Svetilištu bile su u Starom savezu tijesno povezane s rješanjem problema grijeha. Umjesto da ispred sebe ukloni grešnika, Gospod ga je očistio da bi sačuvao savezni odnos. U svakodnevnom službama grijeh/neči-stoća pokajnika prenesen je posredničkom žrtvom u Svetilište, i čovjek je ostao pomiren s Bogom. Jednom godišnje došao je kraj svakodnevnom pomirenju u uklanjanju grijeha/nečistoće ispred Boga, tako da je dnevno čišćenje postalo konačno. Na Dan pomi-renja Bog je ispitivao čistoću vjerne odanosti svog naroda. Oni koji su održali svoj svakodnevni odnos vjere s Gospodom, ostali su sa-čuvani; oni koji su ga prekršili i odbacili, zauvijek su bili odvojeni od zajednice Saveza. Bog se pokazao kao Bog pun ljubavi i moći, sposoban da spasi i nadvlada sile zla. Tako je Stari savez žrtvenim sistemom prikazao sjene i tipove plana izbavljenja usredotočenog na dolazećeg mesijanskog Otkupitelja.

II. HRISTOVO SVEŠTENSTVO U NOVOM SAVEZU

A. Ograničenja tipskog sistema

Ovo istraživanje tipološkog ispunjenja žrtvenog sistema u Hri-stu usredsredili smo na poslanicu Jevrejima i na Otkrivenje. No kako žrtveno tumačenje Hristove smrti nalazimo u čitavom Novom savezu, istražićemo i druge tekstove. Tipski sistem ima ozbiljna ograničenja, a njihovo prepoznavanje nije samo fenomen Novog saveza. Psalmista je znao da se ljudi ne mogu sami izbaviti, platiti cijenu za svoj život (Ps. 49:8). Samo je Bog mogao platiti otkup

(st. 15). Žrtva je bila samo izraz skrušenog srca koje je tražilo oprostnje od Boga (Ps. 51:18-21). Stari savez je ukazivao na vrijeme kad će se ova ograničenja ukloniti savršenom žrtvom Sluge Gospodnjeg (Isa. 52:3–53:12), opisanog kao savršeno Jagnje koje je umrlo pobjedonosno žrtvenom smrću (st. 11).

Novi savez imenuje ograničenja starog sistema da bi istakao veličinu novoga. Tako u poslanici Jevrejima savez s Izraelom se vidi s vremenski ograničenom funkcijom (Jev. 8:7-13). Izraelsko Svetilište bilo je samo sjena, tip, kopija izvornog Svetilišta na nebu, a ne pravo (8:2,5). Levitsko sveštenstvo nije bilo dovoljno, jer nije moglo osigurati savršenstvo (Jev. 7:11), odnosno, nije moglo riješiti problem grijeha. Da to ilustrujemo: Tipično levitsko sveštenstvo moglo je samo simulirati stvarnu sveštenu službu Hrista koji je svojom žrtvom i posredovanjem mogao „odstraniti grijeh“ (Jev. 9:26; 10:4).

B. Nadmoćnost novog poretka

Pastoralna briga u Poslanici Jevrejima izražena je tumačenjem i opominjanjem. Čini se da je vjera onih kojima je bila upućena oslabila, tako da su se ponovno vratili na jevrejsku vjeru i način života. Pisac Jevrejima ih poziva da ostanu vjerni onome što su jednom prihvatili (Jev. 3:13,14; 4:1; 12:12,13). U cijeloj poslanici pisac ističe nadmoćnost Hristovog djela nad obrednim, žrtvenim sistemom, naglašavajući njegovu nemoć da očisti grijeh i stalno ponavljanje njegovih službi nasuprot jednom zauvijek prinesenom Hristovom žrtvom da „odstrani grijeh“ (Jev. 9:26). U Jevrejima je upoređen stari i novi poredak da bismo vidjeli kako je u Hristu došlo do novog i nadmoćnijeg izlaska. Postignuća novog izlaska bolja su od postignuća staroga, a ostvareno otkupljenje je trajno, odnosno, neponovljivo, jer su njegovi blagoslovi trajni.

1. Bolji savez

Novi sistem je, zahvaljujući Hristu, donio ostvarenje novog

Saveza što ga je Jeremija najjavio (Jer. 31:31-34; Jev. 8:8-12). Novi je Savez moćniji od staroga jer je njegov posrednik Sin Božji (Jev. 8:6; 9:15). On, ljudskog (Jev. 2:5-18) i božanskog porijekla (Jev. 1:1-4) u stanju je povezati Boga i ljude u zajednicu Saveza. On je i žrtva čijom je krvlju Savez potvrđen (Jev. 12:24; 9:15-18). Hrist je nazvan „garancijom boljeg Saveza“ (Jev. 7:22), jer jamči trajnost novoga Saveza. Suprotnost između dva Saveza navodi apostola na raspravu o Svetilištima vezanima uz svaki od Saveza (Jev. 8:9).

2. Bolje Svetilište

(a) **Nebesko Svetilište u Jevrejima.** Pisac Poslanice Jevrejima slijedi obrazac iz knjige Izlaska: otkupljenje, Savez i Svetilište. Svetilište novog Saveza je bolje jer je nebeskog porijekla (Jev. 8:12; 9:24). U tome se poslanica Jevrejima oslanja na Izlazak 25:9,40, smatrajući ovaj tekst ukazivanjem na Božje istinsko nebesko Svetilište koje je starije od zemaljskog. Nebesko Svetilište je služilo kao uzor za zemaljsko, pa bismo ga mogli nazvati antitipom, praslikom (Jev. 9:24, grčki *antitipos*). Budući da je šator od sastanka bio kopija originala, on je slabiji, opisan kao „sjena“ nebeskog Svetilišta. Kao kopija i sjena, zemaljsko Svetilište ukazivalo je na nebesko i tako svjedočilo o svojoj prolaznosti (st. 11).

U Jevrejima je nebesko Svetilište stvarno; Hrist je u njega ušao nakon svog uznesenja (Jev. 4:14-16; 6:19,20; 9:24; 10:12) i u njemu vrši sveštenu službu (7:27). Za apostola Hrist je Sin Božji (Jev. 1:2,5,8) koje je na se uzelo ljudsku prirodu i postalo jednim od nas (2:14), patio pod pritiskom kušanja (5:7,8), umro na krstu (12:2), uzašao na nebo (4:14) i ušao u nebesku Svetinju (9:24). Za pisca sva ova događanja su neupitna.

Slijedeći učenje Staroga saveza, Jevrejima poslanica zastupa postojanje pravog Svetilišta na nebu. Odlomci koji naizgled zahtijevaju metaforičko tumačenje nebeskog Svetilišta, pod pažljivim ispitivanjem podupiru doslovno tumačenje. Imenica *ta hagia*

(Svetilište) u Jevrejima označava Svetilište kao cjelinu, a ne jedan od njezina dva dijela. Ovo je posebno vidljivo iz činjenice da je *ta hagia* stavljena uporedo sa „šatorom“ (*skenes*; 8:2), što koristi *hagia* bez člana; a kad govori o Svetinji nad svetinjama, upotrebljava *hagia hagian*. Ovo isticanje zemaljskog Svetilišta kao kopije nebeskog, zajedno s raspravom o dva odjeljenja u zemaljskome (Jev. 9:1-7), pokazuje da je pisac smatrao kako je nebesko Svetilište bilo dvodjelna struktura. Međutim, on dalje ne razvija ovu ideju, jer je glavni apostolov cilj pojasniti da je nebesko Svetilište, u kojemu Hrist služi, nadmoćnije od zemaljskog. (Vidi Dodatak A.)

(b) Nebesko Svetilište u Otkrivenju. U Otkrivenju je više puta spomenuto nebesko Svetilište. U 14:17 *naos* (hram) je na nebu; u 11:19 izrazi su mnogo određeniji: „Hram Božji koji se nalazi na nebu.“ U 15:5 „hram“ i „Šator svjedočanstva“ (*skenes*) su uzeti kao sinonimi, a takođe se nalazi „na nebu“. U ovoj dvodjelnoj strukturi nalazi se Svetinja s svjetiljkama (4:5) i kadioni žrtvenik (8:3,4), a i Svetinja nad svetinjama s Kovčegom saveza (11:19). Božji prijesto je u Svetinji (4:2-8; 7:15). Tu se vrši spasenje (7:10) i posredovanje (8:2-4); zbog toga je hram predmet napada zlih sila (13:6). Premda je nebesko Svetilište opisano slikovitim jezikom i pomoću predmeta zemaljskog Svetilišta, Otkrivenje 4 i 5 jasno pokazuje da je zemaljsko Svetilište bilo bližnja kopija daleko nadmoćnijeg i slavnijeg nebeskog. Na kraju knjige saznajemo da u Novom Jerusalimu nema hrama (21:22), cijeli je grad Božje Svetilište, mjesto gdje On prebiva sa svojim narodom (st. 3; ref. 7:15).

3. Bolje sveštenstvo

Srž poruke u Jevrejima je da „imamo takvog prvosveštenika, koji je sjeo s desne strane prijestola Veličanstva na nebesima“ (8:1). Na samom početku Poslanice najavljena je Hristova sveštenička služba (1:3); ona se spominje u svakom sledećem poglavlju do punog tumačenja u 7:1-28.

(a) Hristovo i aronsko sveštenstvo. Poslanica Jevrejima

pokazuje da je Isus osnovne zahtjeve za levitsko sveštenstvo zadovoljio mnogo bolje od sveštenika po Aronovoj liniji. Tipološko značenje njihovog sveštenstva u Njemu je našlo antitipsko ispunjenje (prasliku).

Zahtjevi za prvosveštenika

Aronsko sveštenstvo

1. Mora biti čovjek (Jev. 5:1).
2. Mora biti imenovan od Boga (st. 4).
3. Mora saosjećati s grešnicima savlađujući sebe (st. 2)
4. Mora imati nešto što će prinositi: životinjsku krv (st. 1,2).
5. Mora služiti u Svetilištu: zemaljskom (Jev. 9:1-7).

Hristovo sveštenstvo

1. Hrist je bio ljudskog (Jev. 2:14), ali i božanskog porijekla (1:1-3).
2. Hrista je imenovao Otac (5:5,6).
3. Hrist saosjeća s grešnicima (4:15).
4. Hrist je prinio samoga sebe (7:27).
5. Hrist služi u nebeskom Svetilištu (8:2).

(b) Hristovo i Melhisedekovo sveštenstvo. Dok je aronsko sveštenstvo bilo predlika Hristove sveštenečke službe, Novi savez ne ostavlja sumnje da će novo sveštenstvo ukloniti staro. Stari Savez će biti nadomješten novim, tipske žrtve biće nadomještene pravom, a levitsko sveštenstvo će ustupiti mjesto Melhisedekovu redu (Jev. 7:11,12,18,19; 8:13; 10:3-10). Hristovo sveštenstvo tako ne samo što je bilo antitip aronskom sveštenstvu, već i ispunjenje mesijanskog proročanstva iz Psalma 110:4 u svjetlosti kojega poslanica Jevrejima istražuje Postanje 14:17-20. U raspravi o Melhisedekovom sveštenstvu prikazana je nadmoć Hristovog sveštenstva (Jev. 7:1-28).

Događaj opisan u Postanju 14 pruža podatke kojima pokazuje da je Melhisedekovo sveštenstvo nadmoćnije od Aronovog. Ovo je prvo prikazano činjenicom da je Abram dao desetak Melhisedeku

(Jev. 7:2,4-6). Drugo, blagosiljanjem Abrama Melhisedek se pokazao većim od njega (st. 6,7). Treće, Melhisedekovo sveštenstvo ostaje zauvijek (st. 3). U Jevrejima poslanici Melhisedek je pred-slika Hristovog sveštenstva (st. 3).

Proročanstvo o Isusovom sveštenstvu po Melhisedekovu redu pokazuje da je aronsko sveštenstvo bilo prolazno (st. 11-14), a savršenstvo – odnosno spasenje od grijeha – nije bilo moguće ostvariti po aronskom sveštenstvu. To znači da je Bog namjeravao promijeniti sveštencički zakon kako bi omogućio nekome ko nije bio Aronov potomak da postane prvosveštenik. Kad stigne novi prvosveštenik po Melhisedekovu redu, tipsko sveštenstvo će prestatiti (st. 15-19). Hrist je postao sveštenik ne samo na osnovu rodoslovnih veza, već i božanskom objavom. Njegovo sveštenstvo je trajno jer je Njegov život trajan.

U suštini Isus Hrist je jedini pravi sveštencički posrednik između Boga i ljudskog roda. Aronovo i Melhisedekovo sveštenstvo služe samo kao modeli Hristove djelotvorne službe. „Jer jedan je Bog, i jedan je posrednik između Boga i ljudi, čovjek, Hristos Isus, koji je sebe dao kao odgovarajuću otkupninu za sve, za svjedočanstvo u svoje vrijeme.“ (1. Tim. 2:5,6)

Superiornost Hristovog sveštenstva temelji se na božanskoj zakletvi. Ono je nadmoćno „pošto on ostaje do vijeka, i ima nezamjenljivo sveštenstvo“. (Jev. 7:24) Zato je Njegovo sveštenstvo nepromjenjivo. Na kraju, Hrist je superiorniji sveštenik jer je bezgrešan i ne mora prinostiti žrtve za svoje vlastite grijeha (st. 26,27). Svoju službu vrši u potpunosti za druge (st. 25).

4. Bolja krv/žrtva

Ograničenja izraelskog sistema postala su najočitija na području djelotvornosti žrtvenog sistema. Nijedna od svakodnevnih žrtava nije imala snagu ukloniti grijeh i nečistoću, niti su to učinile žrtve na Dan pomirenja (Jev. 10:4). Hristova krv je superiornija, jer rješava pitanje čovjekove nečistoće (grijeha) i otuđenosti od

Boga čišćenjem savjesti (Jev. 9:14) i usavršavanjem vjernika (10:14). Ovo savršenstvo trebamo razumjeti kao uklanjanje svih prepreka koje sprječavaju pristup čovjeka Bogu. Isusova krv očišćava od grijeha (1. Jov. 1:7; Otk 1:5; 7:14) u žrtvi prinesenoj jedanput zauvijek (Jev. 7:27; 10:12).

III. HRISTOVA SLUŽBA U NEBESKOM SVETILIŠTU

A. Uspostavljanje nebeskog Svetilišta

Služenje aronskog sveštenstva u Svetinji svakog dana i u Svetinji nad svetinjama jednom godišnje bila je slika Hristove sveštenečke službe, koja je prikazivala dva vida Hristovog posredovanja u istoriji spasenja. Tekstove o trenutku kad je Hrist otpočeo svoju sveštenečku službu u nebeskom Svetilištu nalazimo u Danilu, poslanici Jevrejima i Otkrivenju.

1. Danilo i uspostavljanje nebeskog Svetilišta

Mesijanska proročanstva zapisana u Danilu 9:24-27 odgovor su na Danilovu molitvu vezanu uz njegov narod i grad Jerusalem. Proroku je bilo rečeno da je Izraelu određeno sedamdeset sedmica milosti. Ovo razdoblje, podijeljeno u sedam sedmica, šezdeset i dvije sedmice i jednu sedmicu, proročko je i, prema načelu proročkog tumačenja dan za godinu, predstavlja četiri stotine i devedeset godina. Najvažniji u ovom proročanstvu je dolazak Mesije koji je pomazan poslije šezdeset i dvije sedmice i umire u sredini sedamdesete. Njegovom smrću prestupu je kraj, zahvaljujući pravednosti koju On uvodi. Kad se proročanstvo bude ostvarilo (kad bude stavljen „pečat“), grijehu je kraj, jer je sada dostupno božansko oprostjenje. Uvedena je pravednost i pomazana Svetinja nad svetinjama.

Fraza „sveto nad svetim“ u Starom savezu se nikad ne odnosi na osobu. Kad se odnosi na Svetinju nad svetinjama, onda uz sebe uvijek ima član, a to ovdje nije slučaj. Budući da člana nema, fraza se odnosi na Svetilište i/ili predmete koji su s njom povezani. Ideja pomazanja „svetinje nad svetinjama“ odgovara pomazanju

zemaljskog Svetilišta (ref. Izl. 30:26-29; 40:9-11). Danilo govori o pomazanju ili posvećenju nebeskog Svetilišta kad Hrist bude otpočeo svoju sveštenučku službu.

Ovo nenadmašno mesijansko proročanstvo proriče posvećenje nebeskog Svetilišta služeći se terminologijom korišćenom kod posvećenja zemaljskog Svetilišta. Osim toga sama hronologija odvijanja proročanstva ukazuje na ovaj događaj. Ona počinje Mesijinim pomazanjem. Njegova smrt, koja donosi oprostjenje, čini kraj žrtvenom sistemu (Dan. 9:27). Na kraju će biti pomazano nebesko Svetilište u kojem će Isus vršiti svoju sveštenučku službu. Prema ovom proročanstvu sve će se to dogoditi pri kraju sedamdeset proročkih sedmica.

2. Jevrejima poslanica i uspostavljanje nebeskog Svetilišta

Poslanica Jevrejima upoređuje stari Izlazak s novim i pokazuje posebno zanimanje za uspostavljanje religijskih institucija. Posebno su spomenuti uspostava starog Saveza (Jev. 9:18-20) i njegovog zemaljskog Svetilišta (st. 1-10,21). Pisac je zainteresovan i za početak Hristove sveštenučke službe u nebeskom Svetilištu koja je otvorila put za pristup Bogu (10:20). Glagol *enkainizo* znači „posvetiti, uspostaviti, obnoviti“ i uzet je u stihu 18 da opiše uspostavljanje prvog Saveza (Jev. 9:18). Još jedan tekst koji govori o uspostavljanju Hristove službe u nebeskom Svetilištu nalazimo u stihovima 11 i 12, u kojima nije upotrijebljen glagol „uspostaviti“, ali je ideja s njim povezana. *Ta hagia* (Svetilište) se ovdje odnosi na čitavo Svetilište, a ne samo na Svetinju nad svetinjama (vidi Dodatak A).

Ovdje je opisan Hrist kako dolazi, prvi put nakon svog uznesenja, u nebesko Svetilište u koje ulazi nakon što je pribavio vječni otkup. Grčka konstrukcija dvanaestog stiha pokazuje da je Hrist prvo osigurao otkup, a onda ušao u Svetilište. Hrist je na krstu pribavio otkup; u nebeskom Svetilištu primjenjuje blagoslove svog otkupiteljskog djela na one koji se za svoje grijehе kaju i vjeruju.

Kao u stara vremena, pristupu Svetilištu prethodio je žrtveni čin otkupa. U dvanaestom stihu Hristova krv je upoređena s krvlju „jarača i junaca“, što se činilo prilikom ustoličenja zemaljskog Svetilišta. Hristova krv omogućuje početak Njegove prvosveštene službe.

Budući da je nebesko Svetilište postojalo prije zemaljskog, nije se toliko radilo o uspostavljanju Svetilišta koliko o uspostavljanju Hristove službe. Bog je ranije praštao ljudima na osnovi buduće Hristove smrti i sveštenstva (Rim. 3:25; Jev. 9:15). Nakon Njegovog uznesenja oproštenje se zasnivalo na dovršenoj žrtvi. Ovo ustanovljenje označilo je početak primjene Hristovih zasluga Njegovog već prošlog života i pomiriteljske smrti.

3. Otkrivenje i uspostavljanje nebeskog Svetilišta

Prizor opisan u Otkrivenju 4 i 5 događa se na nebu (4:1); mjesto je nebesko Svetilište. Tu su Božji prijesto (4:2), svijećnjak sa sedam krakova (4:5); spomenute su posude pune kada (5:8) i prisutno je Jagnje (5:6). Jedan od ciljeva ovog viđenja je osvjetliti ustoličenje Hrista kao kralja i velikog sveštenika u nebeskom Svetilištu. U prvom viđenju uzvišenog Gospoda (Otk. 1:12-16) Hrist je opisan kao veliki sveštenik (st. 13; ref. Izl. 28:4) koji hoda između sedam svijećnjaka. Opisan je i kao kralj koji sjedi s Ocem na prijestolu (3:21).

U Otkrivenju 5 Gospod sjedi na svom prijestolu sa svitkom u desnici, koji niko ne može otvoriti (st. 1-4). Božji prijesto okružen je Njegovim nebeskim savjetom i anđeoskim vojskama. Onda se pojavljuje „Lav iz Judina plemena, Davidov Izdanak“ (st. 5; ref. Isa. 11:1). On je ovdje opisan kao zaklano jagnje, jer uprkos tome što je uzvišeni Gospod, Njegova žrtva ostaje djelotvorna (st. 6). On je dostojan preuzeti položaj kralja i sveštenika u nebeskom Svetilištu, jer je umro da plati otkup za svijet (st. 9,12). Okružen hvalospjevima nebeskih bića, Sin je ustoličen kao kralj i veliki sveštenik. U Otkrivenju 22:3 Jagnje je zajedno s Bogom na Njegovom

prijestolu.

B. Hristova posrednička služba: Svakodnevne službe

1. Posredovanje i svakodnevne službe

U Poslanici Jevrejima Hristovo sjedenje zdesna Bogu (10:12,13) i Njegovo djelo posredovanja opisano je u okviru svakodnevnih službi u zemaljskom Svetilištu (7:27; 10:11). On je ušao u nebesko Svetilište da služi u prilog svom narodu (6:20; 9:24). Po svom je uznesenju počeo ostvarivati tipičnu funkciju svakodnevnih službi u zemaljskom Svetilištu. Pavle je razumio da je ovo Hristovo sveštensko djelo čin posredovanja (Rim. 8:34; 1. Tim. 2:5). Danilo je vidio Mesiju, Zapovjednika Vojske (ref. Još. 5:13-15), kako vrši svakodnevne službe (tamid) u nebeskom Svetilištu (Dan. 8:11,12).

U Otkrivenju svaki ciklus viđenja počinje prizorom Svetilišta. Tri od njih zaslužuju da ih ovdje spomenemo. Prvi je uvod u poruke upućene na sedam skupština (Otk. 1:10-20). Jovanu se uzvišeni Hrist pokazuje kao veliki sveštenik što hoda između sedam svijećnjaka koji predstavljaju sedam skupština. Svojom službom za skupštine Hrist tješi i hrabri vjernike. Spominjanje svijećnjaka ukazuje na službu u Svetinji. Drugi prizor Svetilišta, o kojemu smo već govorili, uvod je u ciklus od sedam pečata (4:5) i opisuje Hristovo ustoličenje kao kralja i velikog sveštenika. Treći prizor služi kao uvod u sedam truba (8:2-5). Ovdje Jovan vidi drugog anđela kako služi pred kadionicim žrtvenikom u Svetinji nebeskog Svetilišta (st. 3). Ovaj anđeo vjerojatno predstavlja službu anđela u korist Božjeg naroda, a simboliše i Hrista. Pred kadionicom anđeo posreduje u prilog molitava svetih, miješajući ih s kadom kojega stavlja na žeravicu na žrtveniku (Otk. 8:3). Ovo se uklapa u opis Hristove stalne službe u nebeskom Svetilištu, kojom u prilog pokajanih grešnika prinosi svoj bezgrešni život i pomirujuću smrt, simbolizovanu slatkim mirisom kada.

2. Specifični elementi Hristovog posredovanja

Hristovo djelo obuhvata više nego samo Njegovu službu u pri-log ljudskog roda. Svojom smrću On je pomirio s Bogom „sve što je na zemlji ili na nebu“ (Kol. 1:20). Ovo kosmičko pomirenje će biti dovršeno na kraju velikog sukoba, prije uništenja zlih sila, kad će svako stvorenje na nebu i na zemlji „priznati Isusa Hrista za Gospoda, na slavu Boga Oca“ (Fil. 2:10,11).

Bog se na jedinstven način otkrio u Hristu (Jvn. 1:14). On govori preko Sina Božjeg (Jev. 1:2) i otkriva svoju volju hrišćanskoj zajednici (Jev. 12:23). Njegove riječi uzimaju i oblik blagoslova. Bog je blagoslovio vjernike „svakim duhovnim blagoslovom na nebesima u Hristu“ (Efes. 1:3; ref. Gal 3:14).

Zahvaljujući Hristovoj žrtvenoj smrti ljudska bića dolaze k Bogu i nastavljaju imati pristup k Njemu (Efes. 2:18; 1. Pet. 3:18). Hrist se pojavio pred Bogom u nebeskom Svetilištu kao naš pre-teča; stoga slobodno pristupamo Bogu puni povjerenja (Efes. 3:12; Jev. 10:20).

U Hristu je Bog pomirio čovječanstvo sa sobom (2. Kor. 5:19). Zahvaljujući Hristu pokajanje dopire do ljudskog srca (Djela 5:31). Čak i nakon obraćenja grijeh muči hrišćane, tako da mogu pasti. U takvim slučajevima postoji Zastupnik koji grešnike može zastupati pred Bogom i po kome čovjek može dobiti oprost (1. Jov. 2:1,2).

Nečistoća je prirodno stanje ljudskog srca. Da bi se mogla obnoviti zajednica između Boga i ljudskog roda, potrebno je čišćenje. Ovo čišćenje je potrebno kad god vjernik zgriješi (Jev. 9:14); ono je dostupno zahvaljujući Hristu (1. Jov. 1:9). Vjernici su posvećeni Hristovom krvlju (Jev. 10:29), ali Hrist nastavlja utvrđi-vati njihova srca u svetosti (1. Sol. 3:13). Oni su, kao i drevni Izrael, pozvani da budu sveti jer je Bog svet (1. Pet. 1:15,16). No ova svetost dolazi do hrišćana preko Hristovog djelovanja u nebeskom Svetilištu.

Hrišćanima su neprekidno potrebni milosrđe i milost (Jev.

4:16). Upravo zbog Hristovog djelovanja kao sveštenika vjernici mogu pristupati „s pouzdanjem k prijestolu milosti“ da prime ove blagoslove. Sveštenici su pristupali Bogu kad su vršili službu. Hrišćani sada imaju istu prednost po Hristu koji preko ovih blagoslova prenosi Božju ljubav.

Po Hristu Bog čisti one koji vjeruju, da bi Mu mogli služiti (Jev. 9:14). Kao veliki sveštenik Hrist je uvijek spreman pružiti pomoć potrebnu onima koji stoje u kušnji (Jev. 2:18). Silu da nadvladaju dobijaju preko Hrista koji ih oprema svime što je potrebno da vrše Božju volju, djelujući u njima da ostvare ono što je ugodno Bogu (Efes. 2:10; Jev. 13:20,21). Zahvaljujući Jagnjetovoj krvi oni mogu pobijediti zlo (Otk. 12:11). Preko Hrista Njegovi sledbenici primaju Duha koji ih osposobljava da budu pobjednici nad grešnom naravi i poslušni Božjem Zakonu (Rim. 8:2-4, 9,14).

Otkrivenje opisuje Hrista kao posrednika koji molitve svetih iznosi pred Boga (8:2-4). Isus je svojim učenicima rekao da svoje molitve iznose Bogu u Njegovo ime i potvrdio da će ih Bog čuti i uslišiti (Jvn. 16:23,24). Uzvišeni Gospod jedina je veza komunikacije između Boga i vjernika. Svaki je element hrišćaninova iskustva dobijen posredovanjem Hrista koji živi da posreduje za one koji po Njemu pristupaju Bogu. Ovaj vid Hristove službe će trajati dok pred svoj drugi dolazak ne napusti nebesko Svetilište.

C. Hristovo djelo suda: Dan pomirenja

1. Dan pomirenja u Poslanici Jevrejima

U Poslanici Jevrejima nalazimo jasne tekstove o izraelskom Danu pomirenja. U Jevrejima 9:25,26 i 10:1-10 Hristova je žrtva upoređena sa žrtvama koje su se prinisile tog dana. Tu je Hristova žrtva opisana kao neponovljiva, a Njegova krv superiornija od žrtava koje je prvosveštenik prinisio u zemaljskom Svetilištu na Dan pomirenja. Hrist se ne mora mnogo puta prinisiti (9:25), jer se prinio „jedanput zauvijek“ (10:10,11). Ovdje pisac ne upoređuje

službu prvosveštenika u Svetinji nad svetinjama s Hristovim djelovanjem u nebeskom Svetilištu, već djelotvornost Hristove krvi i ograničenu funkciju životinjske krvi u starom sistemu. Svrha tekstva o Danu pomirenja u Jevrejima jeste pokazati nadmoćnost žrtve našega Gospoda.

Jevrejima 9:23 je značajan tekst u raspravi o tipološkom značenju Dana pomirenja. Biblijski učenjaci su bili iznenađeni tvrdnjom da se nebeske stvarnosti trebaju očistiti. Međutim, nije teško protumačiti ovaj odlomak kad shvatimo da se on odnosi na Dan pomirenja. Ovdje je jasno naznačeno da Hrist u nebeskom Svetilištu obavlja djelo čišćenja koje je tipološki isto kao djelo koje je veliki sveštenik na Dan pomirenja obavljao u zemaljskom Svetilištu. Ovaj tekst ne kaže da ovo čišćenje nastupa neposredno nakon Hristova uznesenja, već da je i nebeskom Svetilištu potrebno čišćenje. Pisac ne razvija ovu tipologiju, niti raspravlja o elementu vremena. Pa ipak je tipološka veza značajna, jer priznaje da Hristovo djelo posredovanja obuhvata teološki sadržaj godišnjih službi u izraelskom Svetilištu. Osim toga, kontekst pokazuje da je čišćenje nebeskog Svetilišta povezano s Hristovom smrću na krstu kao nosioca grijeha (st. 26,28) i s Njegovim djelovanjem pred Ocem u prilog svog naroda (st. 25).

2. Dan pomirenja u Danilu

Isticanjem čišćenja, suda i opravdanja, Danilova apokaliptička viđenja projektuju sliku Dana pomirenja na sam kraj zemaljske istorije. Čišćenje je direktno povezano s nebeskim Svetilištem i djelovanjem Mesije kao kralja i sveštenika. Viđenja unose i element vremena, pa je čitaocu moguće odrediti poseban trenutak u istoriji spasenja kad će Mesija otpočeti svoje djelo konačnog čišćenja, suda i opravdanja u Božjim nebeskim dvorovima.

(a) Danilo 8:13,14: Dan pomirenja. U Danilu 8:13,14 – dijelu viđenja koje počinje prvim stihom – prorok koristi jezik izraelskog Svetilišta da opiše djelovanje malog roga i djelo Poglavarara

Vojske, Hrista, u nebeskom Svetilištu. Time je uspostavio lingvističku i teološku vezu između ovog odlomka i Levitskog zakonika. Simboli kojima prikazuje političke sile su ovan i jarac (st. 20,21), oboje čiste životinje koje su se prinisile na žrtvu. Riječ „rog“ ima obredni značaj (ref. Lev. 4:7), kao i „istina“ (Dan. 8:12; ref. Mal. 2:6) i „prestup“ (Dan. 8:12; Lev. 16:16). Za Svetilište je pisac uzeo nekoliko izraza: *miškan* (mjesto, Dan. 8:11, odnosi se na Božje zemaljsko [Isa. 4:5] i nebesko Svetilište [1. Kralj. 8:39]), *mikdaš* i *kodeš* (Svetilište, Dan. 8:11,13). U kontekstu šatora od sastanka riječ „vojska“ odnosi se na levitsku stražu (Br. 4:3,23). Glagol „oduzeta“ (Dan. 8:11) korišćen je i u Levitskom zakoniku da označi uklanjanje djelova žrtve koji su pripadali Bogu (ref. Lev. 4:10). Nebeska bića u Danilu 8:13 su „sveci“, što predstavlja još jednu vezu s terminologijom vezanom uz Svetilište. *Tamid*, „svakidašnja“ (u našim prevodima je suvišna riječ „žrtva“), označava svakodnevno djelo koje je sveštenik obavljao u Svetinji. Budući da je „Poglavar Vojske“ nebesko biće (ref. Još. 5:14), Svetilište u Danilu 8:9-14 mora biti nebesko.

Ovo viđenje je prije svega zaokupljeno ponašanjem malog roga prema Svetilištu i sveštenučkom djelovanju Poglavara (st. 11,12). On napada nebeske vojske, pobjeđuje ih (st. 10) i cilj mu je obaranje Poglavara i Svetilišta. Ovaj duhovni napad je opisan vojnim izrazima. Poglavaru oduzima *tamid* i ruši i razara temelj/mjesto Svetilišta. A onda, u duhu pobune i pobune (st. 12) mali rog postavlja svoje snage da nadziru *tamid*. Ova anti Božja sila zamračuje „istinu“ povezanu sa Svetilištem (ref. Dan. 7:25). Obredni jezik kojim se Danilo služi jasno pokazuje da mali rog ne onesposobljava Svetilište; napadom ga samo oskvrnjuje (ref. Dan. 11:31), ali ne i onesposobljava. Sila malog roga postupa prema Svetilištu kao običnom mjestu. Mali rog na neki način djeluje na Poglavaru *tamid* ili stalno posredovanje u Svetinji. Pitanje ometanja malog roga posredničkog djelovanja Poglavara u Svetinji nad

svetinjama obrađeno je u Danilu 8:13,14. Ovdje nailazimo na dvije teškoće: na značenje riječi *čadak*, o kojoj se puno raspravlja, i dužini 2300 dana.

(1) *Značenje riječi čadak u Danilu 8:14.* Glagol *čadak* preveden je na više načina: Svetilište će biti „očišćeno“, „obnovljeno“, „ponovno posvećeno“, „vraćeno u prvobitno stanje“ ili „pokazati se pobjedonosnim“. Dva elementa otežavaju odluku kako prevesti ovaj glagol: (a) glagolski oblik koji je Danilo upotrijebio ne nalazimo nigdje u Starom savezu; (b) ovaj glagol se samo na ovom mjestu odnosi na materijalnu strukturu. Međutim, ovaj problem nije nerješiv. Primarna upotreba korijena *čadak* je pravnog značenja i opisuje uspostavu legalnih prava osobe koja je lažno optužena za neki zločin (Ps. 7:9; 9:5; Isa. 50:8,9). Pravedni su proglašeni nevinima, a tužitelji osuđeni (2. Dnev. 6:23; Pnz. 25:1). Ova pravna upotreba uključuje ideju spasenja. Božja pravednost je Njegovo spasiteljsko djelovanje u prilog Njegova naroda (Ps. 98:2-9; Isa. 1:27,28). Pravednost kao spasenje podrazumijeva uništenje tlačitelja i dovodi do obnove sklada i reda (vidi Ps. 71:2-4; Isa. 1:27,28).

Korijen *čadak* je tijesno vezan uz službe u Svetilištu. U Levitskom zakoniku za pristup Svetilištu zahtijevana je „čistoća“ ostvarena pomirenjem. U Psalmima se tražila „pravednost“ primljena kao dar iz Svetilišta (24:3-5). Pravedni su bili ne samo oni koji su ostali vjerni Gospodu (Ps. 13:2-4), već i oni kojima su bili oprošteni grijesi (32:1,2,11). Riječ „pravednost“ opisuje vrata hrama (118:19), odjeću sveštenika (132:9) i žrtve prinesene Gospodu (4:6; 51:21). Korijen *čadak* se koristi i kao sinonim za čistoću (Jov 4:17; 17:9; Ps. 18:21). Ovo značenje ilustruje tekst u Isaiji 53:11: „Pravedni sluga moj [Mesija] opravdaće [*čadak*, proglasiti pravednima] mnoge svojim znanjem, i sam će nositi bezakonja njihova.“ Ovi mnogi su proglašeni pravednima ne zato što su bili pravedni ili čisti, već zato što je Sluga uklonio njihov grijeh, njihovu

nečistoću, sam je ponijevši. Prema tome, biti proglašen pravednim od strane Boga isto je što i biti očišćen od grijeha.

Prema Danilu 8:14 uplitanje malog roga u svakodnevnu Hri-stovu sveštenu službu u nebeskom Svetilištu završiće čišćenjem/opravljanjem tog Svetilišta. *Čadak* Svetilišta odraziće se na Svetilištu i Bogu i Njegovom narodu koji će tada doživjeti opravdanje. Samo je tako bogat korijen kao što je *čadak* mogao izraziti oboje, čišćenje i opravdanje, kombinovanjem pravnih i otkupiteljskih elemenata u konceptu Svetilišta i dovesti do rješenja problema grijeha.

Prema Danilu, u jednom trenutku tokom tog eshatološkog dana pomirenja riješiće se oskvrnjenje Mesijinog sveštenu djela koje je počinio mali rog njegovim uništenjem. U Starom savezu se oskvrnuće Svetilišta rješavalo istrebljenjem grešnika, a ne pomirenjem na žrtvi (Jer. 51:11; Ezek. 7:22; 25:3). Smrtna kazna je bila proglašena protiv svakog Izraelca koji bi oskvrnuo Svetilište (Ez 23:39,46-49) ili žrtvu (Lev. 19:8). Rješenje bi došlo, recimo to tako, smrću krivca. Danilo primjenjuje isto pravno načelo na silu malog roga koja oskvrnjuje. Posledice njegovih zlih postupaka biće poništene snažnim manifestovanjem Božje svetosti i pravednosti na kraju eshatološkog dana pomirenja. To dovodi do istrebljenja malog roga. No ovaj eshatološki dan pomirenja obuhvata više od uništenja ove zle sile.

(2) *Dvije hiljade i tri stotine večeri i jutara*. Vremenski okvir za opravdanje nalazimo u frazi „dvije hiljade i tri stotine večeri i jutara“. Frazom „večeri-jutara“ u Postanju 1 opisan je svaki dan sedmice stvaranja. U službi u Svetilištu za određene aktivnosti rečeno je da se obavljaju uveče i ujutro, odnosno svakog dana (Izl. 27:20,21; Lev. 24:2,3). Dvije hiljade i tri stotine večeri-jutara su razdoblje od toliko proročkih dana, koji prema načelu dan za godinu čine isto toliko godina, odnosno predstavljaju razdoblje od dvije hiljade tri stotine godina.

Početak ovog proročkog razdoblja nagoviješten je u Danilu 8:13 koji tekst možemo prevesti ovako: „Dokle će trajati vizija o svakidašnjoj žrtvi i o prestupniku koji izaziva pustošenje, i o prepuštanju svetog mjesta i vojske gaženju?“ Doslovni hebrejski odvaja imenicu „vizija“ od „svakidašnje“. Prva imenica je u stanju odvojenosti (ima član i duge suglasnike), što ukazuje na to da bi poslije nje trebalo staviti zarez. Izraz *kazon* upotrijebljen u prvom i drugom stihu odnosi se na viđenje različitih životinja. Pitanje u trinaestom stihu odnosi se na vrijeme dovršenja viđenja iz stihova 1-12: naglasak je na kraju viđenja i onome što slijedi.

Zato što 2300 dana/godina počinju tokom aktivnosti ovna, odnosno od vremena medijskog i persijskog kraljevstva (st. 20), viđenje će obuhvatiti vrijeme od tog razdoblja do početka čišćenja nebeskog Svetilišta. Određeniji datum za početak 2300 godina pruža nam veza između Danila 8 i 9. Između oba poglavlja postoje jasne terminološke veze. U 9:23 Gabrijel kaže proroku: „Shvati viziju.“ Izraz za „viđenje“ (*mar'eh*) isti je onaj koji nalazimo u 8:26,27, a odnosi se na „viđenje o večerima i jutrima“, dijela *kazona* (viđenja) iz osmog poglavlja koje govori o tom vremenskom razdoblju. Gabrijel je Danilu protumačio viđenje, ali nije objasnio dio koji se tiče 2300 godina. Na kraju osmog poglavlja Danilo kaže da nije razumio *mar'eh*, „viđenje“ o vremenskom razdoblju. U oba poglavlja nalazimo glagol „razumjeti“ (Dan. 8:23-27; 9:22,23) i oba se tiču Svetilišta. U 9:24 Svetilište je posvećeno i počinje njegova služba, dok se u 8:14 to isto Svetilište čisti. Ovi odnosi povezuju vrijeme proročanstva o sedamdeset sedmica sa 2300 godina. Glagol „određeno“ u 9:24 takođe znači „odsječeno“, kako je to vidljivo u hebrejskoj Mišni i u tekstovima nađenim u Ugaritu (1300. p.n.e.). Ovo pokazuje da je 490 godina „odsječeno“ od 2300 godina. Četiri stotine i devedeset godina počinju 457. p.n.e. Artakserkskim proglasom da se izgradi Jerusolim; ovaj ukaz je ujedno početna tačka računanja 2300 godina. Kraj ovog razdoblja pada u

jesen 1844. Tada će se Svetilište očistiti/opravdati. U to će određeno vrijeme unutar istorije spasenja Hrist započeti drugu fazu svog posredovanja u nebeskom Svetilištu, kako je opisano u Jevrejima 9:23.

(b) Danilo 7: sud. Danilo 7 sadrži važan prizor suda koji je paralelan dijelu o Svetilištu u 8:13,14. U ovom prizoru nalazimo početak suđenja (st. 9,10), njegov kraj (st. 13,14) i kratko tumačenje (st. 26,27).

Pravilno razumijevanje funkcije i svrhe ovog suda zahtijeva jasno određivanje njegovog mjesta u redoslijedu događaja u ovom viđenju. Danilo je vidio četiri zvijeri: jednu sličnu lavu (st. 4), drugu sličnu medvjedu (st. 5), treću sličnu leopardu (st. 6), i četvrtu, bezimenu, s deset rogova (st. 7). Danilo je vidio još jedan rog koji se pojavio i iščupao tri od deset rogova. Ovaj mali rog govorio je protiv Boga, progonio svece tri i po vremena ($360 \times 3 + 180 = 1260$ dana/godina) i promijenio ili pokušao promijeniti zakon i praznike (st. 25). Prizor suda prikazan je u trenutku kad mali rog izgovara hule protiv Boga (st. 11,25); njegovo proganjanje svetih već je trajalo tri i po vremena. Na osnovu suđenja mali rog gubi vlast i biva uništen. Nakon toga Sin Čovječji i sveti primaju Božje vječno kraljevstvo (st. 27). Do suda opisanog u Danilu 7 dolazi ubrzo nakon tri i po vremena, ali prije uništenja malog roga i uspostavljanja vječnog Božjeg kraljevstva.

Prizor suda je bez sumnje nebeski. U njemu sudjeluje Bog sa svojim savjetom. Osim toga prisutno je hiljade Njegovih vjesnika koji Mu služe i prisustvuju suđenju. Time je istaknuta kosmička narav ovog suda.

Više elemenata u ovom viđenju ukazuje na to da je ovo suđenje istražno, a ne izvršno. Spominjanje knjiga (st. 10) je snažan pokazatelj njegove istražne naravi. „Knjige“ sadrže izvještaje o životu onih kojima se sudi, koji lično nisu prisutni, ali čiji su životni izvještaji dostupni pregledu. U Starom savezu nalazimo više

tekstova o nebeskim knjigama, a svi su povezani s Božjim narodom (vidi Ps. 69:29; Dan. 12:1). Knjige u Danilovom prizoru suda sadrže izvještaje o životu Božjih slugu. Sud ih ispituje i odlučuje u njihovu korist (Dan. 7:22). Sud ih opravdava pred svemirom i oni sada mogu primiti kraljevstvo. Ovo tumačenje potvrđuje uporedni prizor suda u Danilu 12:1,2, u kome Mihael prima kraljevstvo nakon poraza i uništenja neprijatelja sa sjevera (Dan. 11:45). Ovome slijedi izbavljanje svetih i uskrsnuće. Uskrsnuti u vječni život imaju imena zapisana „u Knjizi“ (Dan. 12:1), što je nagovještaj da istražni sud ispituje izvještaje onih koji su umrli s uzdanjem u Gospoda. Njihova imena su provjerena i zadržana u knjigama, jer su im grijesi izbrisani iz izvještaja.

Suđenje u Danilu 7 je i opravdavajućeg karaktera; ono proglašava pravedne dostojnima da naslijede Božje kraljevstvo. S obzirom da ga prate Božja razumna stvorenja, ovo suđenje opravdava Božju vladavinu, način na koji je postupao s grijehom i spasenjem, i Njegove postupke pred čitavim svemirom. Mali rog na suđenju ne prolazi blagonaklono kao sveti; on je osuđen. Prema biblijskom razumijevanju sudskog postupka, nevina osoba, lažno optužena za zločin, odlazila je u hram tražeći od Gospoda da presudi i da je opravda (Ps. 7:9,10; 26:1,2). Opravdanje pravednih potvrdilo je zloću pokvarenog tužitelja (Ps. 35:1; Zah. 3:1-4); da bi im se vratila čast trebalo je onemogućiti, osuditi i lišiti vlasti onoga koji je uzrokovao poremećaj. Situacija malog roga u Danilu 7 pokazuje ovaj slijed sudskog postupka.

(c) Značenje čišćenja/opravljanja Svetilišta u Danilu. Postoji očita veza između sudskog prizora u Danilu 7 i dijela koji se odnosi na nebesko Svetilište u Danilu 8:13,14. Oba odlomka paralelno opisuju istoriju svijeta od prorokova vremena do vremena kraja. Svako poglavlje dodaje nove elemente, osvjetljavajući prirodu velikog sukoba i posebnih događaja u okviru istorije spasenja. Istražni sud i čišćenje Svetilišta uzajamno se nadopunjuju,

obogaćujući naše razumijevanje Hristovog djela posredovanja u nebeskom Svetilištu kratko vrijeme prije Drugog dolaska. Danilova knjiga je usmjerena na vrijeme konačnog spasenja Božjeg naroda. Oni su već sveci Najvišega, primili su blagoslove čišćenja Hristove žrtvene smrti (9:24-27), pa ih On zato može zastupati na nebeskom sudu (7:13,14,18). Opravdanje/čišćenje Svetilišta (8:14) čini opravdanje/čišćenje Božjeg naroda konačnim pred svemirom. Njihovi grijesi su izbrisani iz Božjeg prebivališta i oni nasleđuju vječno Božje kraljevstvo.

Na Dan pomirenja Bog sudi svom narodu. Opravdanje/čišćenje Svetilišta u Danilu uključuje i sud. Glagol kojim se Danilo služi kad govori o čišćenju Svetilišta prvenstveno je pravne prirode, ali je u svom pravnom i obrednom smislu povezan tako da je svešteničko djelo Poglavara moguće protumačiti jurističko-otkupljeničkim izrazima. Ovaj sud prvenstveno želi opravdati Božji narod, kako se to vidi u Danilu 7, gdje sudi i dosuđuje pravdu svecima. Božji narod i u najtežim prilikama ostaje potpuno zavisan o Bogu. Sud ispituje izvještaje njihovog života i briše njihove grijeh; istovremeno iz knjiga uklanja imena lažnih vjernika (ref. Izl. 34:33; Lev. 23:29,30). Oni, čija su imena sačuvana u knjigama, uključujući i umrle svete, nasleđuju kraljevstvo (Dan. 7:22; 12:1,2). Tako je Svetilište očišćeno.

Poglavar (Dan. 8:11) obavlja službu sveštenika u prilog Božjeg naroda. Čišćenje Svetilišta (st. 14) pokazuje da je uključivanje Svetilišta djelotvoran način za rješavanje problema grijeha i da prenos grijeha u Svetilište ni na koji način ne škodi Božjem karakteru. Kosmički sud u Danilu 7 ukazuje upravo na ovu dimenziju Božje brige za vlastitu reputaciju i za svetost Njegova prebivališta. Do konačnog rješavanja problema grijeha dolazi pred Božjim stvorenjima kojima je dozvoljeno da otvore i ispituju knjige. Posledica ovog procesa jeste da je sredstvo spasenja, Sin Čovječji, proglašen izvršnim kraljem svemira (st. 14). Božji dodir s grijehom je

završen; Svetilište je očišćeno/opravdano.

3. Dan pomirenja u Otkrivenju

Otkrivenje pokazuje napredovanje Hristovog djela u nebeskom Svetilištu. U prvom dijelu knjige nalazimo Isusa kako služi u Svetinji (8:3-5). No u Otkrivenju 11:19 Jovan biva prenesen u Svetinju nad svetinjama nebeskog Svetilišta, gdje vidi Kovčeg saveza. Ovo ukazuje na početak drugog vida Hristove posredničke službe, službe suda. U Otkrivenju 15:8 saznajemo da je ovo djelo suda završeno: „Od Božje slave i od njegove moći hram se ispunio dimom i niko nije mogao da uđe u hram dok se nije završilo sedam zala sedmorice anđela.“ Pojava Kovčega ne samo što ukazuje na prelaz iz jednog dijela u drugi, već čitaoca podsjeća i na Božji Zakon smješten u Kovčegu. Ovaj Zakon je mjerilo po kojemu Bog sudi (ref. Jak. 2:8-13). Ovdje se susrećemo s pratipskim danom pomirenja.

(a) Istražni sud. Prema Otkrivenju Hrist je uključen u istražni sud. On „ispituje bubrege i srca“ i plaća svakome prema njegovim djelima (Otk. 2:23). Zato je važno da vjernici čvrsto drže ono što imaju dok On ne dođe (2:25; 3:11). Ako pobijede, njihova imena neće biti izbrisana iz knjige života i Hrist će ih priznati pred Ocem i anđelima (3:5). Ovo pokazuje da će neka imena biti izbrisana iz knjige života i da predanost i oslanjanje na Hristovu snagu određuje što će se dogoditi s imenom pojedinca.

Otkrivenje posebnu pažnju posvećuje događajima koji se zbivaju na zemlji dok se u nebeskom Svetilištu odvija čišćenje/opravdanje. Dok Bog na nebu određuje čije će ime ostati u knjigama, Gospod na zemlji objavom vijesti trojice anđela okuplja svoj ostatak (Otk. 14:6-11). Otkrivenje 14 počinje opisom spasenih (144.000) koji stoji pred Bogom, pobjednikom nad zlim silama koje su prijetile njihovom životu (st. 1-5). Drugi dio poglavlja (st. 6-11) prikazuje načine kojima se Bog poslužio da prikupi ostatak iz svih naroda i plemena, jezika i ljudi (st. 6). Božji vjesnici još

jednom objavljuju Njegovo vječno (izvorno) jevanđelje, pozivajući ljude da se boje Boga i poklone Stvoritelju jer „je došao čas njegovog Suda“ (st. 7). Urgentnost ove vijesti zasnovana je na činjenici da u nebeskom Svetilištu Bog sada donosi sudske odluke. On razdvaja prave od lažnih služitelja. Posljednji dio Otkrivenja 14 simbolom žetve opisuje drugi Hristov dolazak (st. 14-20), pokazujući da istražni sud završava neposredno pred sam dolazak.

Ista ideja je iznesena u Otkrivenju 7. Ovdje su prikazani spašeni (144.000) koji se pečate prije izlivanja Božjeg gnjeva, kako stoji pred Gospodom pri Njegovu dolasku. Pečaćenje je sudski postupak kojim se identifikuju, procjenjuju i čuvaju pripadnici pravog Božjeg naroda, uključujući ostatak posletka vremena. Ovu sliku nalazimo i u Ezekijelu 9:1-4. Nasuprot idolopoklonicima koji moraju biti uništeni, vjerni ostatak je identifikovan i obilježen da bi bio odvojen od nepokajanih prestupnika Saveza. Otkrivenje 7:9-12 opisuje punoću spašenih okupljenih pred Božjim prijestolom.

Prije spomenutog pobjedničkog prizora, ostatak, koji je prikazan kao oni koji vrše Božje upute i ostaju vjerni Božjem Savezu, objavljuje suđenje u nebeskom Svetilištu (Otk. 12:17; 14:12). On poziva preostali Božji narod da prije nego što Hrist završi djelo posredovanja izađe iz Vavilona (Otk. 18:1-4).

(b) Početak suda. Prema Otkrivenju istražni sud počinje nakon ostvarenja proročkih razdoblja iz Danila i Otkrivenja. U Otkrivenju 10:6 Jovan čuje kako moćni anđeo objavljuje: „Vremena više neće biti.“ Otkrivenje 10 se poziva na Danila 12 u kojemu nalazimo nekoliko proročkih vremenskih razdoblja. Vremenska razdoblja su veoma značajna u Danilu (7:25; 8:14; 9:24; 12:11,13) i Otkrivenju (9:15; 11:3; 12:6). Najduže od njih je razdoblje od 2300 dana/godina iz Danila 8:14 koje završava 1844. godine. Anđeo u Otkrivenju 10:6 tvrdi da su se sva ova proročka razdoblja ispunila. Samo je još konačno ostvarenje spasenja budućnost (st. 7). U ovom kontekstu je Jovanu, kao predstavniku Božjeg ostatka, rečeno:

„Prorokuj opet narodnostima i narodima i jezicima i mnogim kraljevima.“ (st. 11) Ovo je isti zadatak kao onaj trojice anđela u Otkrivenju 14:6-11.

Objavljivanje vijesti trojice anđela je djelo izgradnje i obnove, kako to pokazuje Otkrivenje 11:1; tu je Jovanu rečeno da „izmjeri svetište Božjeg hrama i oltar i one koji se klanjaju u njemu“. Simbolizam ukazuje na Dan pomirenja budući da se samo tog dana vršilo čišćenje hrama, žrtvenika i naroda (Lev. 16). No ovdje se mjere nakon čišćenja. Glagol „izmjeriti“ ukazuje na postupak ocjenjivanja (ref. Mat. 7:2) i može izražavati ideju suđenja. Stoga Otkrivenje 11:1 pokazuje što se događa na nebu. Mjerenje može sadržavati i misao očuvanja (2. Sam. 8:2) i obnove ili ponovnog zidanja (Ezek. 41:13,15; Zah. 2:2-8). Ova druga mogućnost ukazivala bi na to da se Svetište koje se mjeri ili ocjenjuje na nebu istovremeno obnavlja na zemlji; time se uspostavlja veza između onoga što se zbiva na nebu i posljedica koje to ima po zemlju. Ovo djelo obnove nagoviješteno je nalogom „prorokuj opet“ (Otk. 10:11). Obnova istine o Svetištu i Hristovoj službi na zemlji potrebna je, jer je „Zvijer“ tokom 1260 dana/godina napadala Božje Svetište (Otk. 13:5,6; ref. Dan. 7:25; 8:12). Osim toga, Aždaja koji se predstavlja zakonitim predmetom obožavanja nasuprot Stvoritelju, namjerava prevariti cijelu zemlju.

(c) Posljedice istražnog suda. Istražni sud koji se odvija na nebu i objavljuje u okviru jevanđelja, ima više ciljeva, a svi su povezani s danom pomirenja. Ovaj sud opravdava Božji narod i bez ikakve sumnje pokazuje da je opran u Jagnjetovoj krvi (Otk. 7:14). Taj narod je sačuvao svoj savezni odnos sa Spasiteljem. Zato će ući u Božji hram na nebu da Mu služe (st. 15). U isto vrijeme opravdanje Božjeg naroda dovodi do osude Božjih neprijatelja. U Otkrivenju 18:20 je zapisano: „Jer vas je Bog osvetio osudivši ga (Vavilon)!“ Opravdanje Božjeg naroda ustvari osuđuje zle sile; to je vrijeme kad Bog sudi i osvećuje krv mučenika (Otk. 6:10).

Prije svega, istražni sud služi da se opravda sam Bog. Ovaj sud analizira pun značaj krsta i zaključuje da je Bog milosrdan, pravedan i svet. Pokazalo se da su svi njegovi sudski postupci pravedni (Otk. 15:4) i otkupljeni kliču: „Pravedni su i istiniti putevi tvoji!“ (st. 3) Stanovnici neba slave Gospoda riječima: „Hvalite Gospoda! Spasenje i slava i moć pripadaju našem Bogu, jer su njegove presude istinite i pravedne.“ (Otk 19:1,2; vidi 11:16-18).

Na kraju recimo da istražni sud vodi do čišćenja svemira. Kad Hrist dođe po drugi put, Božji narod se uzima sa zemlje i dolazi pred Boga na nebesima (Otk. 7:9; 14:1), dok njegove neprijatelje stiže propast (Otk. 19:19-21). Ostao je samo Sotona koji će hiljadu godina lutati ovom opustošenom planetom (Otk. 20:1-3). Konačno je pravi Azazel prikazan u svoj svojoj zloći; pravi začetnik grijeha je raskrinkan pred svemirom i proglašen odgovornim za problem grijeha. Tipski jarac Azazel nalazi svoj antitip u Aždaji/Sotoni koji je ostavljen sam u divljini opustošene planete.

Poslije milenijuma dolazi izvršna faza suda. Sotona i zli, koji uskrsavaju na kraju hiljadugodišnjice, dolaze pred Boga da saslušaju svoju presudu (st. 11,12). Još jednom se otvaraju knjige i analizira njihov život. A onda grijeh i grešnici, zajedno sa začetnikom i podstrekačem grijeha, bivaju uklonjeni iz svemira. Čišćenje koje je otpočelo u Božjem Svetilištu dostiže kosmičke razmjere.

D. Sažetak

Hristovo posredničko djelo u nebeskom Svetilištu temeljno je dokumentovano biblijskim učenjem. Prilikom svog uznesenja Hrist je otpočeo svešteničku službu primjenjujući na vjernike zasluge svoje posredničke smrti na krstu. Hristovo djelo imalo je dva vida. Prvi je prikazan svakodnevnim službama u zemaljskom Svetilištu i otpočeo je uznesenjem. U njemu Hrist posreduje u prenošenju Božje velike milosti svom narodu kojega predstavlja pred Bogom. Drugi vid Hristovog sveštenstva prikazan je djelovanjem

prvosveštenika u Svetinji nad svetinjama na Dan pomirenja. O ovoj dimenziji Hristove službe govori Poslanica Jevrejima; Otkrivenje pokazuje Isusa u vršenju službe u oba dijela, a Danilo stavlja početak antitipskog dana pomirenja u poseban trenutak u istoriji spasenja, na kraju 2300 dana/godina, u 1844. godinu. Ovaj vid Hristovog rada je razvitak Njegove posredničke službe i nije kraj Njegove svakodnevne službe zastupanja i posredovanja. U ovoj drugoj fazi započelo je pravno-otkupiteljsko-eschatološko djelovanje, dodato Njegovom sveštenstvu.

Druga faza Hristove službe je dovršetak Njegovog djela opravdanja, suda i čišćenja svemira od grijeha, grešnika i Sotone. Bog u Hristu preuzima odgovornost za grijeh svog naroda. Svaki priznati grijeh nađen u nebeskom izvještaju pripisan je Sinu Božjem. No ovaj proces mora prestati ili problem grijeha neće nikad biti potpuno riješen. U jednom trenutku izvještaji se moraju zatvoriti. To uključuje djelo istraživanja i suđenja, koje rezultira opravdanjem Božjeg naroda. Iz knjige života brišu se imena lažnih vjernika. Ponovno se potvrđuje opravdanje pravih vjernika, njihova imena ostaju sačuvana u knjizi života, a njihovi grijesi se brišu iz izvještaja. Bog se opravdao tako što svemiru pokazuje da su Njegove sudske odluke pravedne, da grijeh i svetost nemaju ništa zajedničko i da je Bog milosrdan, pun ljubavi i pravedan Gospod. Ovo otkrivenje Božje svetosti, sile i milosti moguće je samo preko Jagnjeta koje poraz Aždaje dovršava njenim uklanjanjem iz Božjeg svemira.

IV. ZNAČENJE HRISTOVE ŽRTVE I SVEŠTENSTVA ZA ŽIVOT HRIŠĆANINA

Adventizam se pojavio kao istorijski pokret, razvio svoj doktrinarni identitet i odredio svoju misiju upravo zahvaljujući proučavanju službi u zemaljskom svetilištu i njihovog simboličkog značenja, zajedno s Danilom 8:14 kao polaznom tačkom. Ovdje se

suočavamo s temeljnim i vitalnim elementom adventističke misli. Ovakav razvoj bio je moguć samo zato što se u Danilu 8 nalazi vremensko proročanstvo koje je 1844. prepoznalo kao značajan datum u Božjoj hronologiji, kao i zato što su 8. poglavlje i 9:23-27 ukazivali na Hristovo otkupljenje. Ovaj pismeni zadatak u ovim odlomcima povezan je ne samo s krstom već i s Hristovim stalnim posredovanjem u nebeskom Svetilištu. Istraživanje službi u Svetilištu i njihove simbolike dovelo je do adventističke doktrine o Svetilištu i osiguralo teološko razumijevanje koje je otvorilo biblijski sistem vjerovanja od najvećeg značaja za Božji narod. Među značajnim elementima ovog sistema su:

1. Učenje Starog saveza o Svetilištu pruža jedinstvenu perspektivu iz koje možemo proučavati plan otkupljenja. Ono osvjetljava razvoj tog plana u historiji, otkriva njegove ključne komponente i, vezano uz Danilova proročanstva, čak pokazuje tačno vrijeme njihovog ispunjenja. Ovaj tipski sistem usmjerava pažnju na Hristovo djelo i osigurava zaokružen pogled na Njegovu službu. Jasno je vidljivo napredovanje Hristovog djela u Svetilištu: On je Žrtva, Prvosveštenik, Posrednik, Sudija, Zastupnik i Kralj.

2. Kraj 2300 godina 1844. podsjeća nas da je historija spasenja još uvijek u toku i da nije završila Isusovom smrću na krstu. Bog je razvio svoj plan kako je namislio i očekivao. On je još uvijek aktivan u historiji svijeta, vodeći je do svog cilja – uspostavljanja svog kraljevstva na zemlji. Proročka razdoblja služe kao međaši u historiji i ukazuju ostvarenje etapa Božjeg plana otkupljenja.

3. Danilo 8:14 i Svetilište nas obavještavaju da se Hrist sada nalazi u poslednjoj fazi svoga prvosveštениčkog djela u nebeskom Svetilištu. Antitipski dan pomirenja je u toku i Bog sudi svom narodu. Mi prilazimo samom kraju Božje milosti. Uskoro ćemo stajati pred poslednjim sukobom između Božjih i Sotoninih snaga. Nema sumnje da je eshatološka orijentacija Hristove sveštениčke službe u Svetinji nad svetinjama utemeljena na krstu. Dok se kod

krsta jasno vidio kraj grijehu, konačno uništenje grijeha se sada, Hristovim posredovanjem, približava kraju.

4. Hristovo djelo posredovanja i suda poziva nas ne samo da aktivno objavljujemo Božje vječno jevanđelje u okviru poruka trojice anđela, već i da ispitamo svoju zajednicu s Hristom. Naš vjerski život trebao bi biti obilježen poniznim oslanjanjem na Spasitelja. Dok se čisti Svetilište, i naš se duhovni život treba čistiti od grijeha. Ovo lično čišćenje ostvarujemo pokajanjem i oprostom u Hristu.

5. Istražni sud, koji se sada odvija na nebu, svjedoči da Bog i svemir vrlo ozbiljno uzimaju svako ljudsko biće. Preko Hristove službe u Svetilištu Bog postupa s ljudskim bićima kao pojedincima, potvrđujući njihovo dostojanstvo i vrijednost u Hristu koji ih predstavlja kao njihov Zastupnik. Otkupljeni će se nebeskoj porodici pridružiti ne kao stranci već kao dobro poznati članovi porodice koji simpatišu i poštuju ostalu Božju porodicu.

6. Istražni sud pokazuje da ljudske odluke i postupci imaju kosmički značaj. Ono što jesmo, što mislimo i činimo neizbrisivo je zapisano u nebeskim izvještajima. Umjesto da bude uzrok bojazni i straha, ova činjenica treba biti uzrok radosti. Ono što činimo, što jesmo, nije izgubljeno u golemom prostranstvu vremena i prostora, već je sačuvano u Božjem Svetilištu. Svaka molitva, dobro djelo, riječ ohrabrenja ili izraz ljubavi sačuvan je kao svjedok mnogolike Božje mudrosti, koja je u stanju preobraziti grešna ljudska bića u nova i sveta stvorenja. Dok je tu zapisan i grijeh – ljudska slabost, buntovnost, zabluda i promašaj – za one koji pristupaju Bogu po Hristu, vjernikovu Zastupniku, stalno je dostupno oprostjenje. Na istražnom sudu se ne računaju grijesi onih koji ostaju u saveznom odnosu s Hristom, jer su uračunati Hristu na krstu. Ovi grijesi se brišu, da im više nema spomena. Hristu sličan karakter vjernika utvrđuje se za vječnost.

7. Čišćenje nebeskog svetilišta na poseban način ukazuje na

moralnu prirodu Boga, moralnog sudije svemira koji Mu je odgovoran. Vjernik treba naći utjehu u spoznaji da svemirom vlada sve-moćni Bog pun ljubavi. Da bi se obnovio svemir i sačuvao njegov red, prijeko su potrebni sud i odgovornost. Budući da se sud temelji na Božjem Zakonu, Njegov narod je poznat po tome što vrši bo-žanske instrukcije kao odgovor ljubavi na Njegovu opravdavajuću milost.

8. Čišćenje Svetilišta svjedoči o činjenici da zlo nije vječno. Njemu će doći kraj kad s povicima radosti i hvale Bogu vjerna stvorenja shvate da su zahvaljujući božanskoj pravdi i ljubavi nestali grijeh i zlo. Krst pokazuje da se Sin složio s Ocem u svojoj osudi grijeha i uzeo ga na sebe. U božanskom planu Hrist je za grešnike koji se kaju postao posrednik i garancija. Svetilište u Sta-rom savezu pokazuje da se grijeh ne može jednostavno oprostiti olakim prelaženjem preko njega. Problem grijeha se može potpuno riješiti samo kad se ispred Boga ukloni zlo i njegov pravi izvor/no-silac prepozna i uništi. Na kraju svoje službe u nebeskom Svetilištu Hrist će doći da izbavi svoj narod od vlasti njihovih neprijatelja, posebno od smrti. Cijeli svemir je u Sotoni ili Azazelu prepoznao izvor i začetnika grijeha, i njegovo je uništenje određeno. Nepra-vilno postupati s grijehom značilo bi produžiti mu trajanje; stoga mora biti potpuno i zauvijek izbrisan. Tada će pobjeda Boga i Jag-njeta nad silama koje su unijele nesklad biti konačna. Svetost i ne-čistoća biće zauvijek razdvojeni, a sklad Božje ljubavi, pravde i blagodati vladaće izliječenim svemirom.

9. Proučavanjem Hristovog sveštenstva obogaćen je spasitelj-ski značaj krsta. Premda je krst bio najveće Božje otkrivenje sve-miru, neophodno za rješenje problema grijeha, ono nije potpuno shvaćeno. Njegove tek u budućnosti shvaćene dimenzije zaokup-ljaće misli otkupljenih kroz čitavu vječnost. Hristova neizbježna sveštenička služba u nebeskom Svetilištu stalno otkriva bogatstvo krsta, jer njegove zasluge čini dostupnima svakome ko dođe Ocu

po Hristu.

V. ISTORIJSKI ZNAČAJ HRISTOVOG SVEŠTENSTVA

Hristovo sveštениčko djelovanje osiguralo je vjerniku, uz mnogo toga, oprostjenje grijeha, pristup Bogu, sigurnost spasenja, duhovnu snagu i slavnu nadu. Njegova potpuno dostatna služba učinila je nepotrebnom intervenciju mnogih drugih posrednika između Boga i vjernika; onaj koji je pokušao dobiti pomoć na drugom mjestu odricao se Hrista. Proučavanje onoga što se obavljalo na Dan pomirenja navelo je neke da zapaze kako je ovaj obred dolazio nakon svakodnevne službe, odnosno, okvir za obred bio je spasiteljski. Tako je i Hrist otpočeo svoje sveštениčko djelovanje nakon što je sebe prinio kao spasiteljsku žrtvu. Puritanski pisci vjerovali su da Dan pomirenja ima pravni i sudski značaj. Tog dana narod nije samo primao blagoslove, nego je bio i suđen. Puritanski teolozi nisu pravili hronološku razliku između tipološkog ispunjenja svakodnevne i godišnje službe na Dan pomirenja.

Savremeni hrišćanski svijet odbacuje istorijski pristup tumačenju proročanstava u Danilu i Otkrivenju. Konzervativni hrišćani prihvataju pomirujući značaj Hristove smrti, ali Njegovo prvosveštениčko posredovanje i dalje ostaje zanemareno područje. Neki učenjaci smatraju da je stvarnost nebeskog Svetilišta u Jevrejima slika, uzeta da opiše Božju prisutnost, a ne mjesto. Za druge ona je jednostavno slikoviti, pjesnički jezik ili jezik koji opisuje pojedinačnog vjernika u kome prebiva Hrist.

Tokom devetnaestog vijeka u Americi je zavlдалo živo zanimanje za Hristov drugi dolazak. Jedan od najuticajnijih vođa ovog vjerskog buđenja bio je Vilijam Miler (1782–1849). Proučavanje Danilovih proročanstava navelo ga je na zaključak da se „čišćenje svetilišta“ u Danilu 8:14 odnosi na Gospodnji povratak (očišćenje zemlje od grijeha) i da će 2300 godina završiti 1843/1844. Na kraju je sa svojim sledbenicima zaključio da će se Isus vratiti 22. oktobra

1844. Neispunjenje ovako protumačenog proročanstva dovelo je do Velikog razočaranja.

Neki mileriti su tražili objašnjenje za razočaranje. Pažljivo su istražili računanje 2300 dana i zaključili da je bilo ispravno, a da je greška bila u događaju. Hiram Edson je ustvrdio da je na kraju 2300 godina Hrist ušao u Svetinju nad svetinjama da prije svog povratka na zemlju obavi posebno djelo. Owen R. L. Krožer razvio je ovu ideju proučavanjem službi u izraelskom Svetilištu, povezanu s Poslanicom Jevrejima. Zaključio da su postojala dva svetišta: jedno zemaljsko, a drugo nebesko. Smatrao je da Danilo 8:14 govori o nebeskom Svetilištu i Hristovom djelu u njemu. U pokušaju da preciznije definiše Hristovo sveštenečko djelovanje, ukazao je na njegove dvije faze: jedna je počela Hristovim uznesenjem, i odgovara djelovanju u Svetinji; a druga, s početkom 1844. godine, odgovara Njegovom djelovanju u Svetinji nad svetinjama. Ono je bilo tipološko ispunjenje djelovanja prvosveštenika u izraelskom Svetilištu. Antitipski dan pomirenja bio je razdoblje od 1844. do kraja istorije spasenja. Žrtva za grijeh prinesena je na krstu; Hrist je sveštenečkim posredovanjem, zahvaljujući zaslugama Njegove krvi, izvršio pomirenje za grijeh pokajanih grešnika. Izraelsko Svetilište bilo je oskvrnjeno otvorenom pobunom i priznavanjem grijeha. Oskvrnjenje Svetilišta nastupilo je kad se grijeh priznanjem prenosio na žrtvu i, preko krvi, u Svetilište. Zaključeno je da je nebesko Svetilište oskvrnjeno priznatim grijesima Božjih slugu.

Proučavanje Svetinje nad svetinjama navelo je adventističke vjernike na proučavanje Kovčega saveza u kojem se nalazilo Deset Uputa. Pod uticajem Hirama Edsona, E. G. Vajt i O. R. L. Krožera uspostavljena je veza između obrednog sistema u Svetilištu, Deset Uputa i subote. Posledica je bio nastanak adventističke grupe svetkovatelja subote. Proučavanje Svetilišta pridonijelo je i boljem razumijevanju poslednjeg suda. Džozef Bejts je zaključio da se prizor suda u Danilu 7 i čas Božjeg suda u Otkrivenju 14:6 odnose na

Hristovo djelo nakon 1844. Ovu ideju su zatim razradili drugi, posebno Džejms Vajt. Zaključeno je da je čišćenje nebeskog Svetilišta obuhvatalo istražni sud Božjeg naroda, kojemu slijedi suđenje zlih i konačno uništenje Sotone, predstavljenog u liku Azazela u Levitskom zakoniku 16. Povezanost Danila 7 i 8 i Otkrivenja 14:6-12 dalo je prvim adventistima osjećaj misije za svijet, zadatka koji je proročki prikazan vijestima trojice anđela. No doktrina o Hristovom sveštenstvu imala je i iskustvenu dimenziju. Dok je Hrist obavljao čišćenje Svetilišta na nebu, Božji narod na zemlji trebao je uz djelovanje Duha očistiti svoj život od grijeha.

Proučavanje biblijskih podataka navelo je adventiste na zaključak da teološka definicija pomirenja treba uključiti krst kao mjesto Hristove pomirujuće smrti, ali i Njegovu sveštenu službu u nebeskom Svetilištu. Pročišćavanjem razumijevanja istražnog suda, nazvanog i predadventni sud, došlo se do zaključka da on ne informiše Boga nego otkriva Njegovu pravdu. Zapravo Bog se udostojio pokazati im svoju pravdu i pravednost u postupanju s grešnicima, dok je istovremeno istražni sud najbolje otkrivenje ljubavi i odanosti Bogu.

Adventističko razumijevanje Hristove sveštenu službe u nebeskom Svetilištu značajno se razlikuje od razumijevanja drugih hrišćana.

Doktrina o Hristovom sveštenstvu, zajedno s proročkim tumačenjem Danila 8:14, pruža adventistima historijski identitet. Adventisti svoj pokret ne vide kao slučajan u historiji, već kao rezultat Božje posebne umiješanosti u ljudske događaje. Ispunjenje Danila 8:14 u 1844. godini opravdava prisutnost adventista sedmog dana u svijetu, a posebno u hrišćanskoj zajednici. Kao što se početak Hristove nebeske službe poklopio s izlivanjem Duha na nejaku zajednicu (Djela 2:33), tako se i početak antitipskog dana pomirenja poklopio s rođenjem ostatka posletka vremena.

DODATAK A

Ta Hagia u Poslanici Jevrejima

A. Jevrejima 8:1,2

U Jevrejima 8:2 se prvi put imenicom *ta hagia* označava nebesko Svetilište. *Ta hagia* je plural pridjeva sa članom u značenju „sveta stvar“ ili, kolektivno, „svetinja“. Upotrijebljena je u grčkom prevodu Starog saveza (LXX) kad govori o izraelskom Svetilištu. U Poslanici Jevrejima Hrist služi u *ta hagia*, koja je u nastavku definisana kao „pravi Šator koji podiže Gospod, a ne čovjek“. Izraz „šator“, *skenes* bez modifikatora, obično se u LXX koristi za opis cijelog izraelskog Šatora. U Jevrejima 8:2 obje imenice se odnose na nebesko Svetilište; među objema je veznik „i“ (*kai*); on ovdje služi kao egzegetički ili eksplikativni *kai*, koji unosi drugu imenicu da preciznije definiše prvu. Prema tome Hrist služi u Svetilištu (*ta hagia*), pravom, nebeskom Šatoru (*skenes*). Ovdje se *ta hagia* odnosi na nebesko Svetilište u cjelini.

B. Jevrejima 9:1-10

U Jevrejima 9:1 zemaljsko Svetilište je nazvano *hagion kosmikon*, „zemaljsko sveto mjesto“. Upotrijebljena je imenica u jednini s određenim članom (*ta hagion*) da označi Svetilište prvog (*proto*) saveza. Ovo Svetilište je imalo dva dijela, ovdje nazvana „šatori“ (*skenes*). Prvi je nazvan *hagia*, doslovno „svetinja“, bez određenog člana, jer *ta hagia* s članom označava Svetilište kao cjelinu, a ne samo jedan dio (ref. 8:2). Drugi šator je nazvan *hagia hagion*, doslovno „svetinja nad svetinjama“. U šestom stihu sveštenici u svako vrijeme ulaze u prvi šator da obave svakodnevne dužnosti. U sedmom stihu, na godišnji Dan pomirenja, samo prvosveštenik ulazi u drugi šator. Ovdje je nagoviještena razlika između svakodnevnog pristupa sveštenika u Svetinju i godišnjeg ulaska velikog sveštenika jednom godišnje u Svetinju nad svetinjama.

Nebesko Svetilište pojavljuje se u osmom stihu, koji, čini se, predstavlja uvod u ocjenu zemaljskog Svetilišta. Sveti Duh je vjerniku otkrio da „još nije otkriven put u Svetinju (*ta hagia*) dok još postoji prvi Šator“. U stihovima 2-6 „prvi šator“ je Svetinja u zemaljskom Svetilištu. Kad bi to još uvijek bilo tako u osmom stihu, tekst bi rekao da dokle god se u Svetinji obavlja dnevna služba, dotle nema pristupa u Svetinju nad svetinjama (*ta hagia*) zemaljskog Svetilišta. Međutim, ovdje se *ta hagia* odnosi na nebesko Svetilište. To bi značilo da dokle god je funkcionisala Svetinja (*proto skenes* u zemaljskom Svetilištu, dotle nije bio moguć pristup u nebesko Svetilište. Prema tome, osmi stih tvrdi da je pristup nebeskom Svetilištu bio moguć samo preko drugog šatora (Svetinje nad svetinjama) zemaljskog Svetilišta. No, rekli bismo, to nije način na koji Jevreji tumače izraelski Šator.

Drugo rješenje ovog egzegetskog problema jeste uzeti *proto skenes* kao oznaku za izraelsko Svetilište kao cjelinu. U tom slučaju upoređeni su prvo Svetilište, *proto skenes* i nebesko „Svetilište“, *ta hagia*. Ovo potkrjepljuju sledeća razmatranja.

1. U Jevrejima 8 i 9 u pitanju su dva saveza i njihova Svetilišta. Stari je savez nazvan prvim, a novi drugim (8:7). Stari savez je imao zemaljsko Svetilište koje se sastojalo od dvije prostorije (9:1); isto tako i drugi savez (stih 8). Ova dva Svetilišta su upoređena u osmom stihu.

2. Prema Poslanici Jevrejima ni Svetinja ni Svetinja nad svetinjama nisu osiguravali slobodan i stalan pristup Bogu. Ograničen pristup bio je jednom godišnje osiguran velikom svešteniku, ali ne i narodu. Bilo je potrebno imati cijelo Svetilište koje će osigurati potpuni pristup Bogu, bez prepreka. Stoga *proto skenes* u osmom stihu ne treba ograničiti na Svetinju.

3. Od osmog stiha dolazi do prelaza s prostornih na vremenske elemente, kako je to i prikazano vremenskom rječicom *eti*, „dok još“. Ovdje je prikazana suprotnost između Svetilišta u dva

različita doba: „Put u sveto mjesto još se nije bio otvorio dok je stajao prvi šator.“ *Proto skenes* je ovdje stavljena u kontekst rasprave o vremenu, pa se ne odnosi na prostor ispred Svetinje nad svetinjama, već na Šator prvog saveza. Izraz *skenes* odnosi se u tom slučaju na Svetilište kao cjelinu (ref. 8:2).

Prelaz na raspravu o vremenu prikazan je i u stihovima 9 i 10. Prema devetom stihu problem sa službom u *proto skenes* bio je što darovi i žrtve prineseni u njemu nisu mogli usavršiti savjest. Ovo ograničenje nije se odnosilo samo na dnevnu, već i na godišnju službu. Ovo pokazuje da se upotreba fraze „prvi Šator“ odnosi na cijelo Svetilište. U desetom stihu jasno je izražen element vremena: Službe u zemaljskom Svetilištu trebale su trajati „do vremena određenog da se sve dovede u red“, odnosno do Hristovog dolaska. Prelaz s rasprave o prostoru na raspravu o vremenu još je jasniji ako frazu „taj šator je slika za vrijeme koje je već došlo“ u devetom stihu, smatramo da označava vrijeme kad je funkcionisalo *proto skenes* zemaljsko Svetilište. Onda bi to značilo da je sâmo zemaljsko Svetilište bilo ilustracija činjenice da slobodan i konačan pristup Bogu još nije bio stvarnost, a deseti stih bi onda ukazao na novo vrijeme kad će se ovaj nedostatak ukloniti. Onda bismo imali dva Svetilišta u dva različita razdoblja.

4. Kad pisac Poslanice Jevrejima određuje razliku između zemaljskog i nebeskog Svetilišta, on, prirodno, uzima zemaljsko Svetilište kao cjelinu. Na primjer, Svetilište „napravljeno rukom“ je zemaljsko Svetilište u njegovoj cjelini, koje se upoređuje s nebeskim (9:24). U 8:2 Svetilište koje je načinio čovjek je zemaljsko, sa Svetinjom i Svetinjom nad svetinjama, i ono je upoređeno s nebeskim Svetilištem (*ta hagia*). Zato bi bilo neobično da se u 9:8 zemaljska Svetinja upoređuje s nebeskim Svetilištem. Upoređivanje dvaju Svetilišta ukazuje da i nebesko ima dva dijela.

Za kraj, osmi stih upoređuje zemaljsko Svetilište, nazvano „prvi Šator“, s nebeskom *ta hagia*. Oba Svetilišta su prikazana u

cjelosti. *Ta hagia* je nebesko Svetilište, a ne njegov dio. Apostol je, prosvijetljen Duhom svetim, zaključio da dok je funkcionisalo zemaljsko Svetilište, put u nebesko još nije bio otvoren; ovu činjenicu potvrđuje sâmo postojanje zemaljskog Svetilišta. Buduća Hristova smrt, uskrsnuće i uznesenje otvorili su put u nebesko Svetilište (ref. 10:19,20).

C. Jevrejima 9:11,12

Grčki je u ovoj dugačkoj rečenici sintaktički težak; međutim, neka značenja su jasna.

1. Možemo odrediti što je glavna rečenica: „Hrist je... jednom za svagda ušao u sveto mesto (*ta hagia*).“ Ovdje, nasuprot starom sistemu, nalazimo prikaz novog Hristovog sveštenečkog djela u nebeskom Svetilištu. Nema u glavnoj rečenici ništa što bi ukazivalo na to da se *ta hagia* odnosi na Svetinju nad svetinjama u nebeskom Svetilištu; ona ovdje znači isto što i u 8:2 i 9:8 – cijelo Svetilište.

2. U jedanaestom stihu fraza „veći i savršeni šator, koji nije načinjen rukama, to jest nije od ove materije“ opisuje nebesko Svetilište. U 8:2 već je „Šator“ (*skenes*) uzet da opiše nebesko Svetilište. Ovdje zapravo nailazimo na upoređivanje nebeskog „Šatora“ i „Šatora“ kojega je načinio Mojsije (8:5). Zbog toga se nebeski Šator i *ta hagia* u dvanaestom stihu odnose na isto, na nebesko Svetilište.

Dok nam je ranija slika teksta jasna, odnos četiri umetnute rečenice je složen:

„ušao je u veći i savršeni šator“

„koji nije načinjen rukama, to jest nije od ove materije“

„ali ne s krvlju jaraca i junaca“

„nego sa svojom krvlju“

Ove četiri rečenice su u tijesnoj vezi. Druga modifikuje prvu, objašnjavajući antitetičkim paralelizmom narav „većeg i savršenijeg Šatora“. U svakom tumačenju rečenice obje moraju ostati

zajedno. Treća počinje negativom „ali ne“ koji je prilično neobičan pa čak i neočekivan. U grčkom *oude* se pridružuje negativnim rečenicama iste vrste. Premda je ranija rečenica negativna, ona nije iste vrste. Ovo ukazuje na stilističku promjenu, tako da prisutnost rječice „ne“ postaje podnošljivom. Upotrebom prijedloga „po“ (*dia*) pisac pokazuje da uvodi novi element ili ideju. Poslednja rečenica se očito odnosi i direktno je povezana s trećom rečenicom. To se vidi iz prisutnosti suprotnog veznika *de*, „ali“, i još jednom upotrebom *dia*. Paralelizam je antitetičan.

Ove rečenice, koje su povezane jedna s drugom ukazivanjem na prvu, teološki su važne za ono što pisac namjerava reći. Na osnovu teološkog sadržaja, sve četiri se mogu grupisati u dvije. Prve dvije potvrđuju superiornost Svetilišta novog saveza, upoređujući ga sa zemaljskim Svetilištem koje je načinio čovjek i pripada ovoj tvorevini. Poslednje dvije potvrđuju jedinstvenost nove žrtvene krvi, upoređujući je s krvlju životinja prinošenih u starom savezu. Suprotnosti su izražene na elegantan način kombinacijom potvrđanih i odrečnih rečenica.

Putem ovih dodatnih rečenica uveliko je obogaćen teološki sadržaj glavne rečenice. Činjenici da je Hrist ušao u nebesko Svetilište dodata je informacija da Svetilište u kojemu Hrist djeluje kao sveštenik daleko nadilazi zemaljsko i da je isto tako sveštениčka krv daleko superiornija.

Ovaj odlomak ne kaže da je Hrist ušao u nebesko Svetilište posredstvom (ili po, *dia*) većeg i savršenijeg Šatora. Premda *dia* u prvoj rečenici ostaje problematično, problem tumačenja postaje još veći ako ovu rečenicu vežemo uz glavni glagol („uđe“). U prvoj dodatnoj rečenici *dia* treba povezati s prvim dijelom glavne rečenice, „Hrist se pak pojavio kao Veliki sveštenik“. Prijedlog *dia*, „po“, može se odnositi na sredstvo kojim se služi u vršenju svog sveštениčkog djela: „Hrist se pak pojavio kao Veliki sveštenik po (služeći u) većem i savršenijem Šatoru.“ Ista misao se odnosi na

upotrebu predloga *dia*, koji uvodi predmet krvi u trećoj rečenici. Ideja ove duge rečenice jeste da se nakon što se pojavio kao veliki sveštenik, Hrist poslužio svojim sveštenečkim djelom savršenijeg Svetilišta i svojom krvi. Zatim je ušao u to Svetilište nakon što je osigurao vječni otkup. Ovo se savršeno slaže s onim što je rečeno na drugim mjestima u Poslanici Jevrejima.

D. Jevrejima 9:24,25

Ovaj odlomak, a posebno stih 24, tumačen je kao da je nebesko Svetilište sâmo nebo. Ovdje izražena misao je ista kao i u 9:11,12: Hrist je ušao u nebesko Svetilište koje je služilo kao model zemaljskome. Budući da je original, ono je superiornije. Prvi dio dvadeset i četvrtog stiha izražava negativnu tvrdnju: Hrist nije ušao u rukotvoreno Svetilište. Imenica „Svetilište“ je *hagia* bez određenog člana. Član nije potreban jer modifikatori čine imenicu određenom. *Hagia* se odnosi na Svetilište kao cjelinu bez spominjanja bilo kojeg njegovog dijela. Ponovno je Svetilište izrađeno ljudskim rukama upoređeno sa stvarnošću nebeskog Svetilišta (ref. 8:2).

Prema Jevrejima poslanici Hrist nije ušao u Svetilište nižeg stupnja, „već u sâmo nebo“. Ovdje Svetilište i nebo nisu izjednačeni. U prvom dijelu dvadeset i četvrtog stiha *hagia* se odnosi na oba Svetilišta – na ono koje je „arhetip“ (kopija) i drugo koje je „istinsko“. Čini se da se pisac poslužio riječju „nebo“ iz stilističkih razloga. Da bi izbjegao ponavljanje riječi *hagia* i u nastojanju da bude kratak i pređe na drugu tačku svog argumenta, pisac namjerno izostavlja riječ „Svetilište“. Kontekst pomaže utvrđivanju onoga što je izostavljeno. Hrist je ušao „u Svetilište koje je na nebu“. U Starom savezu „nebo“ je uzeto za opis Božjeg nebeskog prebivališta; budući da je Božje Svetilište na nebu, moguće je upotrijebiti riječ „nebo“ a da se pritom sâmo nebo ne smatra Božjim Svetilištem. Ovo nije neko neobično tumačenje odlomka, već ono što je

pisac već ranije ustvrdio. Takođe se slaže s razumijevanjem nebeskog Svetilišta kao „istinskog“ u Poslanici Jevrejima. U dvadeset i petom stihu *hagia* se odnosi na zemaljsko Svetilište. U tekstu je riječ o Danu pomirenja i neko bi mogao zastupati mišljenje da se imenica odnosi na Svetinju nad svetinjama. Međutim, tog dana je veliki sveštenik službovao u cijelom Svetilištu, a ne samo u jednom od njegovih djelova. U ovom stihu, dakle, *ta hagia* se odnosi na zemaljsko Svetilište u njegovoj cjelini. Da je pisac Poslanice Jevrejima želio naznačiti Svetinju nad svetinjama, onda bi izabrao frazu koju je koristio u 9:3.

E. Jevrejima 10:19,20

U devetnaestom stihu piše da vjernik ima pouzdanje i slobodu da snagom Hristove krvi može ući u nebesko Svetilište. *Ta hagia* ne ukazuje na neki određeni dio nebeskog Svetilišta već na samo Svetilište. Hrist je u njega ušao, i zahvaljujući zaslugama Njegove smrti mi imamo pristup njemu.

U dvadesetom stihu čini se da je hramski zastor izjednačen s Hristovim tijelom: „novim i živim putem koji je on za nas otvorio kroz zavjesu, to jest kroz svoje tijelo.“ U Jevrejima je izraz „to jest“ (*tout' estin*) često korišćen da objasni imenicu koja je upravo prethodila (vidi Jev. 2:14; 7:5; 9:11). Ako je ovdje tako uzeta, *tout' estin* upoređuje zavjesu s Hristovim tijelom. Takvo tumačenje stvara probleme, koji ga čine neprihvatljivim. Jedan bi bio da je Hrist, kako bi ušao u Svetilište, prošao kroz svoje vlastito tijelo (zavjesu). To se ne bi moglo primijeniti na ono što je doživio na krstu, jer je zavjesa nešto što postoji samo u nebeskom okruženju. Osim toga, izraz „zavjesa“ upotrijebljen je na vrlo konkretan i određen način u ostatku Poslanice (6:19,20; 9:3). U 10:20 nema nagovještaja da bi „zavjesa“ bila upotrijebljena kao metafora ili simbol.

Fraza *tout' estin* je stoga u Jevrejima uzeta da ukaže na drugu

imenicu, a ne onu koja joj je neposredno prethodila (vidi 13:15). Ova dvosmislenost dopušta da se fraza *tout' estin* primijeni na „put“, ovu drugu imenicu u rečenici. U tom slučaju je put pristupa Bogu, kroz zavjesu, Hristovo tijelo, odnosno Njegovo utjelovljenje, smrt i uskrsnuće. Onda bi ova fraza „kroz svoje tijelo“ bila povezana s „putom“: „put... to jest kroz svoje tijelo“. Ovo tumačenje je gramatički i kontekstualno ispravno, a slaže se i s razumijevanjem nebeskog Svetilišta konkretnim i određenim izrazima kako je to prikazano u ostalom dijelu Poslanice Jevrejima.

DODATAK B **Jevrejima 6:19,20**

Ovi stihovi pripadaju poglavlju koje sadrži opomene o hrišćanskoj nadi. Problematična fraza je „u prostor iza zavjese“, kamo je Hrist ušao. U grčkom ona glasi: *εις το εσωτερων του καταπετασματος*, „u unutrašnjosti zavjese“. Ova fraza je slična Levitskom zakoniku 16:2 u prevodu LXX: *eis to hagion tou katapetasmatos*.

Sličnosti su očite; no istovremeno postoje i razlike. Uopštena priroda ove izjave i neposredni kontekst u Jevrejima pokazuje da apostol ni u kom slučaju nije namjeravao reći da je Hrist neposredno nakon svog uznesenja ušao u Svetinju nad svetinjama da ostvari tipološko značenje Dana pomirenja. Elementi koji su važni za ovo tumačenje su ovi:

1. Izraz *katapetasma* je neodređen. U LXX se odnosi na zavjesu na ulazu u predvorje Svetilišta (Br. 3:26), na prvi zastor na ulazu u Svetinju (Izl. 26:37) i na zastor ispred Svetinje nad svetinjama (st. 31,33). Sam po sebi ovaj izraz ne možemo upotrijebiti da odredimo o kojem se zastoru radi. U Jevrejima 9:3 izraz je određen, „iza druge zavjese“. Nedostatak određenosti u 6:19 pokazuje da se ne radi o drugoj zavjesi i da pisac nije definisao područje Svetilišta u koje je Hrist ušao. Niti uopšte raspravlja o tome.

2. U Jevrejima 6:19 predlog „iza“ (*esoteron*) uzet je na drukčiji način nego u Levitskom zakoniku 16:2 gdje određuje mjesto u Svetilištu koje je određeno imenicom „Svetilište“ (*ta hagion*) koja mu prethodi. Drugim riječima, u Levitskom zakoniku 16:2 „iza zavjese“ označava određeni prostor unutar „Svetilišta“. S druge strane, u Jevrejima 6:19 *esoteron* je uzet ne kao predlog već kao imenica. Prethodi mu određeni član: „*eis to*“, „u prostor iza zastora“, a ne „kroz zastor“. U Jevrejima 6:19 nema spomena Svetilišta; umjesto toga predložna fraza (*eis to esoteron tou katapetasmatos*) ukazuje na Svetilište kao cjelinu, a ne na bilo koji određeni dio unutar nebeskog Svetilišta. „Zastor“ se može odnositi na zastor na ulazu u Svetilište, koji je osiguravao pristup u samo Svetilište.

3. Da se fraza „u prostor iza zastora“ ne odnosi na Svetinju nad svetinjama vidi se iz poređenja 6:19 sa 7:19. Ovdje je stari sveštenički zakon, sa svojim ograničenjima, uklonjen uvođenjem „bolje nade koja nas približava Bogu“. Ideji „nade“ ovdje, kao i u 9:19 slijedi obredni koncept.

Jevrejima 7:19 razjašnjava značenje 6:19. Ulaženje iza zastora znači približiti se Bogu, što je fraza koja u Starom savezu opisuje službu sveštenika u Svetilištu (Lev. 21:21,23), ali se nikad ne odnosi na službu prvosveštenika u Svetinji nad svetinjama. Ova fraza se primjenjuje i na pojedinca koji pristupa Bogu u službi i molitvi (Isa. 29:13). Prema Jevrejima nada u Hrista osigurava pristup nebeskom Svetilištu. Tekst ne raspravlja o određenom mjestu u nebeskom Svetilištu kamo je Hrist ušao nakon uznesenja. To što je Hrist ušao u Svetilište, znači da ima potpuni pristup Bogu.

4. Kontekstualno razmatranje u Jevrejima 6:19 isključuje raspravu o antitipskom danu pomirenja, dok je u Levitskom zakoniku 16:2 jasno naznačen Dan pomirenja. U Jevrejima 6:13-20 pisac raspravlja o sigurnosti Božjih obećanja datih Abram. Budući da je Bog ispunio ova obećanja data patrijarhu, hrišćani su pozvani da se čvrsto drže nade, znajući da se mogu osloniti na Božja obećanja.

Ova nada donosi sigurnost zato što je usidrena u Božjoj prisutnosti, nebeskom Svetilištu, kamo je Hrist ušao kao naš preteča.

Na kraju, paralelizam između 6:19 i 10:19-22 ukazuje da je u 9:19 pisac mogao imati na umu Hristov ulazak u nebesko Svetilište na početku Njegove službe prvosveštenika.

Osim toga, aorist u 6:20 – „ušao“ – ukazuje na potpuno određeni trenutak u vremenu kad je po prvi put ušao u nebesko Svetilište, odnosno nakon svog uznesenja.

Dakle, poenta je da ne možete pridavati značenja nekim stihovima u Jevrejima poslanici koja pisac očito nije imao na umu, niti su uopšte bila predmet diskusije, samo da biste nekako opovrgnuli istine o dvije faze Hristovog posredništva u nebeskoj Svetinji, i posebno istinu o Istražnom sudu tj. antitipskom Danu pomirenja.